

Verkiezingsprogramma's

---

door G. VAN DE PUT,

Navorsingsassistent aan het Centrum voor Politieke Studiën, I.E.S.P.O., Leuven.

INLEIDING

Bij de studie van een politieke gebeurtenis, als de wetgevende verkiezingen op 23 mei 1965, kan men niet aan de politieke programma's van de deelnemende politieke partijen voorbijgaan, indien men zich een totaal-beeld van deze gebeurtenis wil vormen. De programma's die de politieke partijen bij deze gelegenheid aan het kiezerskorps voorstellen, vormen namelijk één van de elementen van de gegeven verkiezingsstructuur. Zij behoren tot en maken deel uit van het « geraamte » van de verkiezingen.

De dialoog tussen partij en kiezers is inherent aan de konstellatie van een democratische maatschappij (alhoewel dit in de realiteit soms anders is). Over de omvang, vorm, inhoud en nut van deze dialoog kan men discussiëren, maar de dialoog als zodanig is essentieel. Het is dan ook een konstant terugkerend verschijnsel dat de politieke partijen, vooral ten tijde waarop door de burgers over de koers van 's lands beleid wordt beslist, deze burgers op de hoogte brengen van hun plannen en bedoelingen om hen aldus voor zich te winnen.

In de benadering politieke partijen-kiezerskorps tijdens de periode van de wetgevende verkiezingen, kunnen we voornamelijk twee fasen onderscheiden. De eerste fase is het opstellen van een politiek programma dat door de bevoegde partijinstanties, met of zonder wijzigingen, wordt goedgekeurd. De tweede fase is het politiek programma in de actieve belangstelling van de kiezers brengen.

In dit artikel gaat onze belangstelling niet naar de redactie van de politieke programma's noch naar de wijze waarop zij in het bereik van de kiezers zijn gebracht. Het ligt enkel in onze be-

doeling de inhoud van de politieke programma's door te lichten, die de partijen bij de wetgevende verkiezingen van 23 mei 1965 aan de kiezers voorlegden.

De behandeling van deze programma's zal telkens in twee delen uiteenvallen; het eerste gedeelte zal aan de inhoud van het programma, het tweede gedeelte aan enige beschouwingen daarentrent gewijd worden.

Wegens het grote aantal bij de verkiezingen opgekomen partijen, hebben we ons beperkt tot de programma's van die partijen die bij de verkiezingsuitslagen tenminste één zetel in het Parlement verwierven, nl. : de Christelijke Volkspartij, de Belgische Socialistische Partij, de Partij voor Vrijheid en Vooruitgang, de Volksunie, de Kommunistische Partij van België, het Front Démocratique des Bruxellois Francophones, het Front Wallon, de Parti Wallon des Travailleurs; met de bekende uitzondering op de regel : naast de Volksunie en de Kommunistische Partij van België werden ook de van hen afgescheurde partijen erbij betrokken, resp. het Vlaams Front van Demokraten en de Peking-gezinde Kommunisten.

Om geen verwarring te scheppen, hebben we tot nu toe in dit betoog de term « politiek programma » gebruikt. Deze term dient nader verklaard te worden. Politiek-wetenschappelijk moet men onderscheid maken tussen partijdoktrine, partijprogramma, verkiezingsprogramma, kiesplatform en verkiezingsmanifest. Meestal wordt in de politieke praktijk daarmee geen rekening gehouden; de grenzen tussen partijprogramma, verkiezingsprogramma en kiesplatform zijn vaag en lopen veelal dooreen (1). Terwijl in de partij-

---

(1) Bij de verkiezingen van 23 mei 1965 traden de CVP en de PVV naar voren met een uitgebreid programma, dat ener-

doktrine de fundamentele principes van de partij liggen vervat, zullen de partijprogramma's het aksent leggen op de praktische doeleinden die de partij op min of meer lange afstand nastreeft. Het programma waarmee een partij (of een kandidaat) bij een verkiezing optreedt, wordt verkiezingsprogramma genoemd. Dit is vooral afgestemd op een aantal in betrekkelijk korte tijd (de komende regeringsperiode) te verwezenlijken objectieven. Onder kiesplatform verstaan we de gekonkreteerde uitwerking van het verkiezingsprogramma. Het verkiezingsmanifest, tenslotte, onderscheidt zich door een korte vermelding van enige na te streven objectieven en een verklaring of verdediging van de opvattingen van de partij.

Wat we in deze studie beschouwen, zijn de verkiezingsprogramma's van de hierboven vermelde partijen (2). De term « politiek programma » stellen we hier bijgevolg gelijk met « verkiezingsprogramma ». Voor de duidelijkheid van de verschillende programma's houden we hier niet enkel rekening met het verkiezingsprogramma, maar ook met andere partijdokumenten (3).

HET VERKIEZINGSPROGRAMMA VAN DE CHRISTELIJKE VOLKSPARTIJ

Onder het motto « een nieuwe lente, een nieuw programma » hield de CVP op 20 en 21 februari 1965 haar twintigste Nationaal Kongres. Aan het Kongres werd een zeer uitgebreid en veelomvattend programma ter goedkeuring voorgelegd, getiteld : *Bouwstenen voor het programma 1965-1970*. « Het Kongres, na de verslagen te hebben gehoord en rekening houdend met de beraadslagingen waartoe ze aanleiding gegeven hebben, hecht(te) zijn goedkeuring aan de essentiële elementen van het programma » (4).

Aan de hand van dit programma hebben de onderscheiden commissies van de partij en het studiecetrum het kiesplatform van de CVP voor 23 mei 1965 samengesteld. Na de definitieve goedkeuring door het Nationaal Komitee van de CVP werd het door de h. Vanden Boeynants op 28 april 1965 aan het publiek bekend gemaakt. Dit programma is in feite de samenvatting van het algemeen partijprogramma, te realiseren van 1965-1970. Het werd ontworpen als een soort

kontrakt : als de kiezers aan de CVP de macht geven, zal de CVP dit program realiseren.

I. Inhoud van het verkiezingsprogramma.

In februari werd door de CVP met het oog op de verkiezingen van 23 mei 1965 « *Bouwstenen voor het programma 1965-1970* », gepubliceerd. De inhoud van dit program geven we hier weer, omdat het met het kiesplatform « *Contract 1965-1970* » samen één geheel vormt.

Het programma « *Bouwstenen voor het programma 1965-1970* » bestaat uit vijf brochures, met als hoofdtema's : een politiek voor de mens, sociale promotie, economische expansie, naar meer moderne instellingen, samenwerking met de ontwikkelingslanden.

Het CVP-kongres heeft een aantal elementen uit het omvangrijk program in het licht gesteld en er speciale aandacht voor gevraagd.

1. EEN POLITIEK VOOR DE MENS.

De CVP stelt uitdrukkelijk voorop, dat het wezenlijk doel van de kristelijk-sociale politiek is : « de ontplooiing van de fysieke, intellectuele en morele persoonlijkheid van al de burgers, op

---

zijds het partijprogramma is en anderzijds als verkiezingsprogramma dienst deed. Daarnaast hebben beide partijen een verkorte uitgave van dit programma als kiesplatform voorgesteld. De BSP trad op met een tamelijk uitvoerig verkiezingsprogramma, dat in de grond ook het partijprogramma is. Zie voor de bronnen: voetnota 2.

(2) *Bronnen*: CVP: *Bouwstenen voor het programma 1965-1970*, 5 brochures, 12, 13, 14 februari (XXe Nationaal Kongres, Brussel); *Contract 1965-1970*;

BSP: *Verkiezingsprogramma 1965*, goedgekeurd op het Buitengewoon Congres van 3 en 4 april 1965;

PVV: *Waarom PVV?*, Brussel, 1965.

Volksunie: *Verkiezingsprogramma van de Volksunie, 1965*; *Ontwikkelingsplan 1965-1975 voor Vlaanderen*, Brussel, 1965.

KPB: *Kiesplatform van de KPB*, in: *De Rode Vaan*, 15 april 1965, n° 16, blz. 3.

FDF: *Brochure: Front Démocratique des Bruxellois Francophones, FDF, Elections législatives, 23 mai 1965, Bruxelles, 1965*.

FW: *Plan pour le Renouveau Wallon*, in: *Front Wallon*, numéro spécial, Elections législatives, 23 mai 1965.

PWT: *Parti Wallon des Travailleurs, Manifestes*.

VF: *Verkiezingsprogramma - Vlaams Front in Brabant*, in: *Kijkzels*, maart 1965.

Peking-gezinde Kommunisten: *Ons strijdprogramma voor nu*, in: *De Waarheid*, verkiezingseditie, mei 1965.

(3) Zie: voetnota 1 en 2.

(4) Zie: *Bouwstenen voor het programma 1965-1970*, Ontwerpen en besluiten, Brussel, 20-21 februari 1965, XXe Nationaal Congres van de CVP.

Ook: *Besluiten van ons Congres*, in: *De Stem van het Volk*, ledenblad van de CVP, einde februari 1965, blz. 2-3.

elke leeftijd ». De aangroei van de welvaart en van de vrije tijd en de uitbreiding van het schoolwezen maken nieuwe vorderingen in die richting mogelijk.

Bezorgd om het initiatief en de vrijheid op alle domeinen van het persoonlijk leven, suggereert de CVP : niet-politieke en terzake bevoegde personaliteiten te betrekken bij het beheer van openbare organismen ; de private instellingen aan te moedigen en steun te verlenen. Met de nadruk op « een politiek voor de mens » worden vervolgens voorstellen uitgewerkt op gebied van gezondheid, onderwijs, cultuur, jeugd en bejaarden.

Gezondheid.

Inzake gezondheid stelt de CVP voor : het scheppen van de algemene voorwaarden voor de ontwikkeling van de volksgezondheid, uitbreiding van de preventieve geneeskunde naar rendement en kwaliteit, curatieve geneeskunde en organisatie van de gezondheidszorgen in voortdurende samenwerking met de medische en paramedische beroepen.

Onderwijs.

In verband met de intellectuele ontplooiing van de persoon schenkt de CVP aandacht aan de oriëntering van de studerende jeugd naar een toekomstige tewerkstelling en aan de structuur van het onderwijs voor wat betreft de verschillende mogelijke richtingen. Zij moedigt aan tot een meer aan onze technische wereld aangepast secundair onderwijs. De universitaire kandidaturen wil zij een eigen rol van kulturele vorming laten spelen. Zowel het kunstonderwijs als het bijzonder onderwijs dienen een passend statuut te krijgen. Achtereenvolgens pleit de CVP in haar programma voor de opvoering van de technische studies, de verbetering van het regime der studiebeurzen, en de organisatie van het post-universitair onderwijs op interuniversitaire basis.

Kultuur.

Alle burgers dienen meer en meer aan de cultuur in haar verschillende uitingen deel te hebben ; daarom moet er een politiek van kulturele infrastructuur gevoerd worden, o.a. vorming van cultuurcentra en van een kader van specialisten.

Jeugd.

Voor de jeugd eist de CVP : stemrecht op

18 jaar ; toegang van het grootst mogelijk aantal jongeren tot de universiteit, valorisatie van de intellectuele arbeid, doeltreffende organisatie van de universiteit met medewerking van de studenten, en een sociaal statuut ; steun voor de vorming van kaders voor de jeugd en voor de jeugdtehuizen.

Bejaarden.

In het programma van de CVP wordt ook de aandacht getrokken op de bejaarden, met name hun huisvesting en geneeskundige verzorging.

In de bouwprogramma's der nationale huisvestingsmaatschappijen zou een bepaald percentage woningen verplichtend bestemd moeten worden voor de ouden van dagen. Door ruiling van woningen kan ook een beter aangepaste huisvesting voor de bejaarden in de hand gewerkt worden.

Het is mogelijk, dat sommige niet onafwendbare gevolgen van het ouder worden voorkomen worden door het systematisch organiseren van gezondheidsonderzoek en door betere sanitaire opvoeding.

De geneeskundige aktie voor bejaarden dient behalve een organisatie voor diensten aan huis, ook de oprichting van geriatrie diensten te omvatten.

2. SOCIALE PROMOTIE.

Het tweede deel van het CVP programma : « Bouwstenen voor het programma 1965-1970 » draagt als titel : sociale promotie, en behelst volgende thema's : gezin, bezitsspreiding, sociale zekerheid, minder-validen, de vergetenen, bedrijfsorganisatie en onderneming.

De sociale promotie is één der hoofdbekommernissen van de CVP, meer nog dan de economische expansie, die de voorwaarde ervan is.

« De CVP wil de sociale promotie op gelijkwaardige wijze verwezenlijken voor alle burgers, welke ook hun taak of plaats weze in de maatschappij en tot welke sociale categorie zij ook mogen behoren. Daartoe wil zij een geheel van aangepaste middelen doorvoeren onder inachtneming van de specifieke behoeften en de eigen wensen van de verschillende groepen » (5).

(5) Zie: *De Stem van het Volk*, ledenblad van de CVP, einde februari 1965, blz. 2.

Gezin.

Het gezinsbeleid is het zwaartepunt van de sociale politiek van de CVP. Dit beleid voorziet volgende maatregelen :

— verhoging van de gezinsvergoedingen tot het sociaal minimum ;

— voor de zelfstandigen moeten de kinderbijlagen voor de eerste twee kinderen samen 1.000 F bedragen, voor ieder volgend kind minstens 1.000 F ;

— verhoging van het bedrag der wezenvergoedingen ;

— regelmatige aanpassing van de fiscaal vrijgestelde minima en van de aftrek voor gezinslasten ;

— vestiging van een statuut aangepast aan de gezinsarbeid en aan de beroepsarbeid van de vrouw ;

— herwaardering van het werk van de gezins-hulpster.

Bezitsspreiding.

Als een van de middelen om de sociale promotie van de burgers te verzekeren, wordt door de CVP de bezitsspreiding aangegeven. « Onder de spreiding van het bezit, dient zowel het roerend, als het onroerend bezit te worden verstaan ». Om het verwerven van bezit aan te moedigen, wil de CVP :

— verlenging van de terugbetalingstermijn voor hypotheekleningen, en vermindering van de levensverzekeringspremies ;

— remming van de bouwrijzenstijging ;

— verbetering van het stelsel van het voorhuwelijkssparen ;

— vorming van gemeenschappelijke beleggingsfondsen aanmoedigen ;

— het sparen in het bedrijfsleven door werkgever bevorderen.

Sociale zekerheid.

De CVP-voorstellen inzake sociale zekerheid hebben betrekking op de bezoldigden en de zelfstandigen ; een uitbreiding dient voorzien voor de ambtenaren en studenten.

Bezoldigden.

— in geval van arbeidsongeschiktheid : opvoering van het bedrag der uitkeringen tot 75 % van de verloren bezoldiging ;

— gelijkschakeling van het minimum-weduwenpensioen met dat van de alleenstaande ;

— administratieve vereenvoudiging voor de pensioenuitkering en een voorschotuitkering, zodra men gepensioneerd wordt.

Zelfstandigen.

Voor de zelfstandigen dient een wettelijk sociaal statuut totstand te worden gebracht. De CVP stelt daarom voor deze categorie volgende verbeteringen voor :

— verhoging van het minimum-gezinspensioen tot 30.000 F, en van het pensioen voor alleenstaanden en weduwen tot 20.000 F ;

— geleidelijke toekenning van een onvoorwaardelijk pensioen dat twee derden bedraagt van het gemiddelde inkomen waarop de gekapitaliseerde bijdragen werden berekend ; systematische afschaffing van het onderzoek naar de bestaansmiddelen ; mogelijkheid van vervroegd pensioen ;

— uitbreiding van de verplichte ziekteverzekering tot de speciale zorgen verleend tijdens de hospitalisatie en de in-observatie-stelling ; vestiging van een passend verzekeringsstelsel inzake invaliditeit.

Minder-validen — gehandikapt.

Voor deze groep vraagt de CVP o.a. een aangepaste sociale wetgeving en een wet die behoorlijk het bijzonder onderwijs inricht.

De « vergetenen ».

De personen die buiten elk toepassingsgebied van stelsels van sociale zekerheid vallen, moeten zoveel mogelijk in de maatschappij geïntegreerd worden ; dit kan ondermeer door een grondige hervorming van de Kommissie van Openbare Onderstand.

Bedrijfsorganisatie en onderneming.

Om de doeltreffendheid van de bedrijfsorganisatie en van de ondernemingspolitiek op te voeren, verdedigt het CVP-programma :

— de samensmelting van de Centrale Raad

voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad tot één enkele Sociaal-Economische Raad, met billijke vertegenwoordiging van alle betrokken belangen ;

— uitbreiding van de informatie- en adviesbevoegdheden van de Ondernemingsraad.

3. EKONOMISCHE EXPANSIE.

De CVP hecht een essentieel belang aan haar economisch programma, hetwelk zij zeer eng verbonden ziet met de sociale vooruitgang en de ontplooiing van de mens.

Zij wil de economische expansie van het land grondvesten op het persoonlijk initiatief en op de overleg-economie.

Het persoonlijk initiatief dient aangemoedigd te worden een economische samenleving op te bouwen, waar zoveel mogelijk burgers over autonomie en verantwoordelijkheid beschikken en normaal de kans krijgen om voor de door hen opgenomen risico's te worden beloond.

In het programma wordt eraan herinnerd, dat de overheid de na te streven economische en sociale doeleinden moet bepalen, de middelen voorstellen en de hervormingen voorbereiden, die het best het welzijn van het land dienen. De bevoegde vertegenwoordiging van de werkgevers en werknemers, zowel zelfstandigen als bezoldigden dienen evenwel bij die beslissingen betrokken te worden.

Nieuwe problemen vergen nieuwe oplossingen. België beleeft een tijdperk van volledige tewerkstelling ; het land gaat de weg op naar een economie van de diensten ; het wetenschappelijk onderzoek overweegt steeds meer in de economische expansie en de economie beweegt zich steeds meer in een internationaal kader.

De politiek moet zich aan deze nieuwe problemen aanpassen, oordeelt de CVP. De modaliteiten van het economisch beleid in het CVP-programma vertonen een grote verscheidenheid, maar zij zijn allemaal gericht op eenzelfde doel : de economische expansie ten bate van de sociale en menselijke ontplooiing van alle burgers. Zo worden achtereenvolgens als middelen voor economische expansie behandeld : tewerkstelling, onderneming, de grote agglomeratie, wetenschappelijke research, energie, natuurlijke hulpbronnen, infra-

structuur der verbindingswegen, investeringen en spaarwezen, regionaal beleid en ruimtelijke ordening, landbouw.

Tewerkstelling.

In een land van praktisch volledige tewerkstelling moet een constructief tewerkstellingsbeleid worden gevoerd, dat streeft naar :

— ontwikkeling van de professionele, technische en wetenschappelijke kwalificering van de actieve bevolking ;

— verbetering, resp. aanpassing, van het juridisch statuut van de handarbeider en het kaderpersoneel in de onderneming ;

— bevordering van de mobiliteit van de leidende kaders binnen en tussen de overheids- en privé-sektoren ;

— promotie van de zelfstandige arbeid ;

— ontwikkeling van de vrouwenarbeid.

Onderneming.

Met het oog op de verwezenlijking van groots opgezette industriële investeringsprogramma's op lange termijn, is de CVP voorstander van de vestiging van het kontraktueel kader van een gekoncerteerde politiek tussen de overheid en de grote industriële en financiële ondernemingen.

De overheid moet de promotie van de zelfstandige arbeid in de hand werken, zowel van de kleine als de middelgrote ondernemingen, o.m. op het vlak van organisatie, coördinatie, beheer en commercialisatie.

De grote agglomeratie.

Door een nieuwe wetgeving gericht op de promotie van een economie van de diensten op internationale schaal, moet de dynamische functie van de grootstedelijke agglomeratie ontwikkeld worden.

Wetenschappelijke research.

Op het gebied van de wetenschappelijke research dient een bijzondere inspanning geleverd te worden. Voor het wetenschappelijk onderzoek wordt een jaarlijkse verhoging van 15 % van de overheidsbegroting beoogd. Een gelijkaardige inspanning zal in de privé-sektor moeten gebeuren. Geleidelijk moet ernaar gestreefd worden twee

derden der researchkredieten aan de toegepaste research toe te kennen.

Energie.

De bevoorrading in petroleum en aardgas dient in de beste voorwaarden wat betreft de bevoorradingsveiligheid en prijs, te gebeuren.

Natuurlijke hulpbronnen.

Inzake water moet een globale politiek uitgewerkt worden. Wat betreft het landschap zal, met het oog op de ruimtelijke ordening, de grondpolitiek op nationaal plan met de gewestelijke plannen gekoördineerd worden.

Infrastructuur der verbindingswegen.

Voorrang voor de autosnelwegen, met het oog op de nijverheidsexpansie, de geografische ligging van België in de EEG en een evenwichtige ontwikkeling van de voornaamste gewesten.

Het konkrete CVP-plan wat betreft aanleg van wegen is : 100 km stadsautosnelwegen en 565 km autosnelwegen van stad tot stad, van nu tot 1972.

Investerings en spaarwezen.

België heeft gedurende de laatste jaren een belangrijke inspanning geleverd op het gebied van investeringen. Die inspanning dient meer dan ooit voortgezet te worden. De middelen die het CVP-programma aan de hand doet, zijn :

« — nieuw leven inblazen in de aandelenmarkt, o.m. door de keuze te verruimen van de aan de institutionele investeerders toegelaten beleggingen en door onder bepaalde voorwaarden vrijstelling van de vennootschapsbelasting toe te kennen aan dividenden uitgekeerd op nieuwe aandelen ;

— vestiging van een Europese kapitaalmarkt ;
— organisatie van een kredietmarkt op half-lange termijn ;

— rationalisatie van de controle op de private en openbare financiële instellingen ;

— fiscale aanmoediging van het spaarwezen, o.a. door het vervangen van de roerende voorheffing en van de controlevoorheffing, door één enkele volledig aftrekbare en terugbetaalbare afhouding. »

Regionaal beleid en ruimtelijke ordening.

In het kader van een dynamisch economisch

beleid dient een stimulerend beleid gevoerd te worden voor gewesten die in moeilijkheden verkeren.

De ruimtelijke ordening zal zich naar de ordening van de landelijke omgeving en de stadscentra richten.

Landbouw.

In de sektor-landbouw heerst er een **malaise**, vooral op sociaal plan. Om daaraan te **verhelpen** stelt het CVP-programma voor, een **dynamische** politiek te voeren ten voordele van de **landbouw** en van het platteland ; **infrastructuur**, **uitrusting** der exploitaties, **socio-kulturele groeperingen**, **verbetering** van de huisvesting en van de **gebouwen** der exploitatie, **bestaanszekerheid**.

Om een behoorlijk inkomen en bestaan aan de landbouwbevolking te verzekeren, moet er in het kader van de EEG een kwaliteits- en exportpolitiek voor de produktie gevoerd worden.

4. NAAR MEER MODERNE INSTELLINGEN.

Wegens de heersende **malaise** in ons parlementair democratisch stelsel bestaat er een **dringende** behoefte aan een modernisering van de **instellingen**. België beleeft trouwens momenteel een periode van grondwetsherziening. De CVP brengt voor deze situatie volgende voorstellen **naar voren**.

Tussen de beide parlementaire vergaderingen moet een betere werkverdeling komen, maar elk zal zijn volledige bevoegdheid behouden.

De CVP stelt een soepele en doelmatige **strukturering** van de uitvoerende macht voor, met **ministers** (-leden van het kabinet), **ministers** (-hoofden van een departement), en **staatssekre-tarissen**.

Het parlement zal een toezicht moeten hebben op de grote opties van een programmatie, die de activiteiten van de openbare sektor koördineert en deze van de privé-sektor oriënteert.

Door een onafhankelijke **instelling** dient een strengere toezicht gehouden te worden op de **financiële** weerslag van ontwerpen en voorstellen van wet.

Er moet meer beroep gedaan worden op **koninklijke** kommissarissen.

Wat betreft de dekoncentratie en de decentralisatie ten gunste van provincies en gemeenten verwijst het programma naar de « Commissie voor de hervorming der Instellingen ».

Ten aanzien van de uitvoerende macht en het Parlement moeten maatregelen getroffen worden om meer efficiënt de evolutie van de Europese instellingen te volgen.

De waarde van de voorkeurstem zou kunnen verhoogd worden door de mogelijkheid op meerdere kandidaten van dezelfde lijst zijn stem uit te brengen.

Aan de vooraf hervormde economische en sociale raden zullen grote bevoegdheden gegeven worden : verplichte raadpleging door regering en Kamers, en een wetgevend initiatiefrecht, met de nodige restricties.

Verder wil de CVP inschrijving in de Grondwet van :

— het bestaan van de nationale partijen, die vrij hun activiteit uitoefenen ;

— het beginsel van de economische en sociale rechten.

5. SAMENWERKING MET ONTWIKKELINGSLANDEN — BUITENLANDSE POLITIEK.

Op het gebied van de buitenlandse politiek legt de CVP de nadruk op een versnelde economische en politieke integratie van de zes EEG-landen, op de noodzaak van samensmelting van de Europese uitvoeringsorganen, rechtstreekse verkiezing der leden van het Europees Parlement, vernieuwing en uitbreiding der Gemeenschap.

Tussen VS en Europa moet er op voet van gelijkheid samengewerkt worden in verband met de grote wereldproblemen.

Tegenover de ontwikkelingslanden hebben de industrielanden een dringende solidariteitsplicht. Op dit vlak moet België het volgende nastreven :

— zijn inspanningen meer spreiden ;

— hulp bieden aan ontwikkelingslanden langs bilaterale akkoorden of internationale organismen ;

— de voorwaarden wat betreft de loopbaan herzien ten gunste van de echte experts en deskundigen ;

— « een behoorlijke bijdrage leveren voor de financiële lasten van een doelmatig samenwerkingsbeleid. »

*
**

Het kiesplatform van de CVP, « Contract 1965-1970 », is, zoals reeds aangegeven, een concrete uitwerking van het besproken programma ; de objectieven zijn concreet en direkt naar voren gebracht.

De partij gaat hierbij uit van het feit dat de Europese Gemeenschap in 1970 gerealiseerd is. Tegen die tijd zal België tien miljoen inwoners tellen. Door een doelmatige economische politiek moet dan het Bruto Nationaal produkt met 25 % gestegen zijn en de 1.000 miljard F bereiken.

De CVP wil meer welvaart scheppen, maar deze welvaart moet rechtvaardig verdeeld worden, met voorrang van de zwakken en minstbedeelden (6). In een nieuwe maatschappij moet iedereen vrij kunnen leven en zich ontwikkelen. Om dat doel te bereiken heeft de CVP in haar kiesplatform een aantal middelen aangegeven.

1. De opvoering van de welvaart met 25 % tot 1.000 miljard F moet gebeuren met behulp van :

— *wetenschap* : ontwikkeling van het wetenschappelijk onderzoek ; financiële middelen geleidelijk verhogen tot 10 miljard per jaar in 1970 ;

— *arbeid* : volledige tewerkstelling ; kwaliteitsarbeid van heel de actieve bevolking verbeteren ;

— *energie* : bevoorrading in energie tegen Europese prijzen ;

— *kapitaal* : aanmoediging van de investeringen ;

— *streekbeleid* : betere verbindingen : 500 km nieuwe autowegen in 1970 ; uitbouw van de stedelijke centra, de industriegebieden, de landelijke streken ; systematische omschakeling van de streken ; het toerisme stimuleren ;

— *sektoren* : opbouw van een economie van produktieve diensten ; promotie van de landbouw- en tuinbouwprodukten ; meer welvaart op het platteland ; ontwikkeling van de bijstand aan kleine en middelgrote ondernemingen.

(6) Vgl. ook de toespraak van de h. Th. Lefèvre op het CVP-kongres te Brussel, 20 en 21 februari 1965.

2. Het CVP-kiesplatform toont speciale belangstelling voor de jeugd, voornamelijk inzake vorming, jeugdleven en leger.

De CVP wil een meer gedifferentieerd secundair onderwijs dat aan de aanleg en behoeften van alle kinderen aangepast is. Alle vormen van hoger onderwijs moeten planmatig ontwikkeld worden. De studiebeurzen voor het secundair onderwijs zullen verdubbeld en voor het hoger onderwijs verdriedubbeld moeten worden. Het program stelt als streefobjectieven voor : 100.000 hoger onderwijsstudenten en 2 miljard studiebeurzen in 1970. Voor de gehandicapte kinderen wordt een volwaardig en aangepast onderwijs gevraagd.

Aan de jeugdorganisaties dient bij kadervorming en uitrusting hulp verleend te worden.

De diensttijd moet « op de best mogelijke wijze » georganiseerd worden. Bovendien zal men het sociaal statuut van de dienstplichtigen verbeteren.

3. Voor de vrouw wil de CVP gelijke kansen en wel door :

— meer mogelijkheden om haar leven naar wens te organiseren ;

— meer aangepaste betrekkingen en een adequate sociale wetgeving ;

— uitbreiding van diensten voor gezinshulp ;

— verbetering van de huishoudelijke uitrusting.

4. Een derde groep waaraan het program speciale aandacht schenkt, is de groep van de bejaarden. De bejaarden moeten, met behoud van pensioen, grotere arbeidsvrijheid krijgen. Men dient voor hen aangepaste woningen te bouwen, alsook speciale diensten voor hulp aan huis op te richten.

5. De CVP wil sociale rechtvaardigheid en grotere bestaanszekerheid door een politiek van hogere inkomens en bezitsspreiding.

De politiek van hogere inkomens houdt in : hoge vergoedingen voor de arbeid en deelname van alle burgers aan de gestegen welvaart. De middelen die de CVP daarvoor aangeeft, zijn : de armoede bestrijden door o.a. aan de noodlijdende burgers sociale bijstandstoelagen te verlenen ; de vergoedingen voor gebrekkigen en verminkten op 40.000 F brengen. Verder dienen de voordelen van de sociale zekerheid voor de *loon- en wedde-*

trekkenden geleidelijk verhoogd te worden met 25 %, zodat in 1970 bereikt wordt : 1.500 F gezinsbijslag vanaf het derde kind, 56.000 F gezinspensioen (arbeiders), 40.000 F voor weduwen en alleenstaanden ; voor de *zelfstandigen*, onmiddellijk : 1.000 F voor het derde kind, 33.000 F gezinspensioen, 22.000 F pensioen voor weduwen en alleenstaanden ; geleidelijk : gelijkwaardig sociaal statuut met 1.500 F voor het derde kind, 40.000 F gezinspensioen, 27.000 F voor weduwen en alleenstaanden. Hierbij wordt ook gestreefd naar : afschaffing van het onderzoek naar de bestaansmiddelen en vestiging van de verzekering tegen ziekte en invaliditeit.

Wat betreft de bezitsspreiding staat het program aanmoediging van het kleine spaarwezen en vergemakkelijking van de bezitsvorming voor. Dit kan gebeuren door verlaging van de levensverzekeringskosten, volledige vrijstelling van de globale belasting inzake inkomen uit eigen woning, belastingvrijstelling voor inkomens uit spaardeposito's tot 10.000 F.

Voor de gezinnen met bescheiden inkomen dient men een nieuwe aanpak van de sociale woningbouw na te streven, door verlaging van bouwkosten en herziening van het stelsel van bouwpremies en -leningen.

6. Voor heel de bevolking wil de CVP de beste gezondheidszorgen en meer mogelijkheden voor vrije tijd en cultuur.

De gezondheidspolitiek omvat voor de CVP :

— een doeltreffende organisatie van de gezondheidszorgen ;

— ontwikkeling van de preventieve geneeskunde (in 1970 moeten er minstens 200 gezondheidscentra zijn) ;

— bescherming van de gezondheid op gebied van voedingsmiddelen, lucht- en waterverontreiniging, verkeersongevallen.

De door de CVP voorgestelde cultuurpolitiek houdt o.a. in :

— oprichting van cultuurcentra aanmoedigen (in 1970 één cultuurcentrum per arrondissement) ;

— de kulturele opgang van de volksgemeenschappen waarborgen door een cultuurpolitiek op basis van een reële kulturele autonomie ;

— verwezenlijking van het vijfjarenplan voor de sportuitrusting.

7. De CVP wil een moderne en democratische Staat. Als elementen die tot de verwezenlijking hiervan bijdragen, geeft zij aan : de totstandkoming van de grondwetsherziening, de werkelijke tweetaligheid van de hoofdstad Brussel, een gedurfde decentralisatie ten gunste van de provincies, de gemeenten en de vereniging van gemeenten, en de gerechtelijke hervorming.

Als middelen worden naar voren gebracht :

— een economische en sociale programmatie, en een sociaal pakt ;

— een rationeel beheer van de openbare financiën.

Een ander probleem is de modernisering van het leger. Deze modernisering zal tot stand gebracht worden door de progressieve inschakeling van hooggekwalificeerde militairen, de uitbreiding van het vrijwilligerschap op korte termijn en een doeltreffende organisatie van de dienstplicht.

Verder verdedigt de CVP de oprichting van een gemengde commissie, waarin de drie nationale partijen deelnemen aan de beslissingen inzake landsverdediging.

8. Op Europees vlak staat de CVP de voltooiing van de Europese integratie voor door de politieke eenmaking te versnellen, de Gemeenschap voor andere staten open te stellen en met de VS samen te werken op basis van gelijkheid.

9. Met de ontwikkelingslanden wenst de CVP een politiek van samenwerking door het aanvaarden van een efficiënte en realistische politiek van samenwerking en door de aanwerving van hooggeschoold personeel voor de technische bijstand.

II. Beschouwingen.

Het ligt niet in onze bedoeling een analytische beschouwing te geven over het voorgestelde verkiezingsprogramma. Evenmin gaan we ons bezighouden met een doorgedreven vergelijking met programma's van andere politieke partijen. Dit werk werd reeds door het CRISP gedaan (7). Gezien de opzet van deze studie zullen we slechts enige algemene beschouwingen wijden aan het programma. Dit geldt ook voor de andere politieke partijen.

Vooreerst maken we, evenals bij de behandeling van de inhoud van het verkiezingsprogramma, onderscheid tussen het verkiezingsprogramma en het kiesplatform van de CVP.

Bij het lezen van het verkiezingsprogramma, dat eveneens het partijprogramma van de CVP is (8), valt allereerst de brede visie op, waarmee de CVP de verschillende domeinen van de maatschappij benadert. We hebben bij de behandeling van de inhoud van het programma de geest ervan proberen weer te geven. Het uitgebreid programma is inderdaad geen vergaarbak van verkiezingsleuzen, zoals de h. Vanden Boeynants het uitdrukte ; het reikt veel verder. Het is een poging om los te komen uit het gewone geharrewar van voorstellen, zonder daarom de realiteit uit het oog te verliezen. De CVP heeft hiermee een ernstige inspanning gedaan om haar visie aan het Belgisch staatsbeleid aan te passen inzake de evolutie op sociaal, economisch, bestuurlijk en cultureel gebied.

De CVP behandelt de problemen en voorstellen betreffende de verschillende bevolkingsgroepen niet meer als hoofdtema's in haar programma, maar brengt hen onder in een meer algemeen kader.

Met een zekere overhelling naar haar traditioneel elektoraal cliënteel, richt de CVP zich duidelijk tot alle bevolkingslagen. Deze oefenen van hun kant min of meer hun invloed uit op het programma, zoals de Boerenbond, het NCMV, en de Bond van Kroostrijke gezinnen.

In haar programma heeft de CVP « een politiek voor de mens » voorop gezet. De mens blijft voor haar het centrum in de wereld van de politiek. Bijzondere zorg besteedt de CVP in deze aan de intellectuele ontplooiing van de mens, met name het onderwijs. Voor de jeugd en de bejaarden wordt ook speciale bezorgdheid getoond.

De voorstellen op sociaal gebied, waarbij aan de specifieke behoeften en wensen van de verschillende groeperingen aangepaste middelen worden aangegeven, worden door een realisme gekenmerkt.

Met het oog op de sociale vooruitgang van de

(7) CRISP, Programmes 1965, PSC-PSB-PLP, *Courrier hebdomadaire*, Série documentaire, n° 3 et 4, 1965.

(8) Zie: voetnota 1.

mens hecht de CVP een essentieel belang aan de economische expansie.

Het gedeelte over de modernisering der instellingen is eerder zwak en bevat weinig grootse hervormingen. Wellicht speelt daarbij het pas te voren gehouden kongres over de grondwetsherziening een rol.

Bij vergelijking van dit programma met de besluiten van het BSP-CVP-akkoord valt er geen duidelijke onenigheid, maar wel een leemte te bespeuren in verband met een aantal onderwerpen, zoals de taalkwestie, de verhouding Walen-Vlaamingen, economische decentralisatie, rechterlijke problemen (9).

Het programma inzake buitenlandse politiek is eveneens ontoereikend, met name de politiek t.o.v. de ontwikkelingslanden. De weinige voorstellen op dit gebied zijn te algemeen en getuigen van te weinig belangstelling voor de huidige wereldproblemen.

*
**

Het kiesplatform van de CVP is in een moderne vorm aan het publiek voorgesteld. Hierin worden alle beschouwingen terzijde geschoven en worden concrete objectieven en middelen voor specifieke groepen voorgesteld : de jeugd, de vrouw, de bejaarden, de zelfstandigen en werknemers. Op te merken valt dat hier in tegenstelling met « Bouwstenen voor het programma 1965-1970 », wel sprake is van het leger. Waarschijnlijk is hier een druk vanwege de BSP- en PVV-houding inzake leger niet vreemd aan.

HET VERKIEZINGSPROGRAMMA VAN DE BELGISCHE SOCIALISTISCHE PARTIJ

Op 3 en 4 april 1965 hield de BSP in het Kongressenpaleis te Brussel een buitengewoon kongres om het verkiezingsprogramma te bespreken. Het programma-ontwerp werd door partijvoorzitter de h. Collard verdedigd. Na een tweedaagse bespreking werd het door het Socialistische Partijkongres goedgekeurd.

Op 13 mei heeft de h. Collard vervolgens het

socialistische verkiezingsprogramma in het huis van de BSP te Brussel aan de pers voorgesteld.

I. Inhoud van het verkiezingsprogramma (10).

Bij het aanbieden van haar programma voor de wetgevende verkiezingen op 23 mei 1965 wil de BSP allereerst haar uiteindelijke doeleinden en de perspectieven van het programma bij de burgers in herinnering brengen.

Zij benadrukt dat een politiek van sociale vooruitgang er op gericht moet zijn « aan alle burgers gelijke rechten te waarborgen in een maatschappij waarin de voorrechten, die het gevolg zijn van geboorte en fortuin, worden afgeschaft ».

Verder onderstreept de BSP, dat in een democratische maatschappij het recht op arbeid, het recht op veiligheid, het recht op gezondheid, het recht op cultuur en kennis, het recht op vrije tijd, het recht op behoorlijke huisvesting, tot het moderne handvest van de rechten van de mens behoren.

De economie en de techniek behoren ten dienste van de mens te staan om een economische en sociale democratie te realiseren.

In verband met het voortbrengen van goederen en diensten zal de bevrediging van de individuele en gemeenschappelijke behoeften nagestreeft worden. Eenieder moet het grootst mogelijke aandeel krijgen van het goederenverbruik.

Door een grotere integratie van België in een ruim Europa zullen in ons land de nationalistische tegenstellingen uitgeschakeld en gewapende conflicten vermeden worden.

Het socialisme zal de ontwikkelingslanden helpen bij hun economische en sociale ontwikkeling. Door het neokolonialisme te bestrijden wil het een internationale samenwerking totstandbrengen.

Het socialisme wil vrede ; het wenst elke inspanning te steunen die erop gericht is de vereiste voorwaarden voor een werkelijke en duurzame vrede te scheppen.

(9) Besluiten over de werkzaamheden van de Commissie voor de hervorming der instellingen. Dienst voor voorlichting en documentatie, Kanselarij van de Eerste Minister, Brussel, januari 1965.

(10) Zie: BSP-verkiezingsprogramma 1965, goedgekeurd op het Buitengewoon Congres van 3 en 4 april 1965.

Na de inleiding, waarin de socialistische perspectieven naar voren werden gebracht, handelt het verkiezingsprogramma achtereenvolgens over : het economisch en financieel gebied ; het sociaal gebied ; de politieke hervormingen ; het gebied van de nationale opvoeding ; het internationaal gebied ; het gebied van de landsverdediging ; een politiek inzake jeugd, vrije tijd en permanente opvoeding.

1. HET EKONOMISCH EN FINANCIËEL GEBIED.

Met betrekking tot de economische expansiepolitiek ijvert de BSP voor :

— de expansie van het bedrijfsleven ; regelmatige ontwikkeling van produktie en verbruik, met eerbiediging van zekere sociale en menselijke prioriteiten, vastgesteld in een democratisch opge maakt Plan ;

— de handhaving van de volle werkgelegenheid ;

— een billijke verdeling van het nationaal inkomen, voornamelijk voor de gepensioneerden, werklozen en gehandikaptten ;

— de bevrediging van de belangrijkste gemeenschappelijke behoeften inzake huisvesting, gezondheid, opvoeding en cultuur, vrijetijdsbesteding ;

— de valorisatie van de koopkracht der verbruikers door een gewaarborgde verdeling van de verbruiksgoederen en -diensten, en door een geheel van maatregelen gericht op hun bescherming, voorlichting, opvoeding en vertegenwoordiging bij het verbruiksbeleid.

Dit kan verwezenlijkt worden door een planning en door de oprichting van openbare diensten voor sommige sectoren.

Het Plan.

Een eerste stap naar de planning is de economische programmatie. De economische doeleinden moeten met elkaar overeenkomen.

De belangrijkste beslissingen worden door de regering genomen. Zij wordt hierin bijgestaan door een Planbureau, dat zelf weer in nauwe verbinding staat met de organen voor de economische decentralisatie voor het bepalen van de behoeften en de na te streven doeleinden. Bij het opmaken van het Plan, in beginsel voor vier jaar, dient de regering voor belangrijke beslissingen de bevoegde parlementaire kommissie en de sociale organisaties

te raadplegen. Vervolgens zal zij aan het Parlement een dokument met de hoofdlijnen van het Plan ter goedkeuring voorleggen.

Verder vraagt de BSP in verband met de planning de oprichting van een openbare nijverheidssector die onder de bevoegdheid van de Nationale Investeringsmaatschappij zou vallen.

De deelneming van de arbeiders aan een economisch en sociaal beleid moet gebeuren o.a. door het Nationaal Comité voor Economische Expansie, de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad.

Naast de algemene programma's op lange termijn, moeten ook bijzondere programma's voor sommige nijverheidstakken uitgewerkt worden.

Voor de uitvoering van het Plan dienen de openbare diensten over de passende middelen te beschikken om de private sektor volgens het Plan te ontwikkelen. Daarvoor zijn de volgende maatregelen noodzakelijk :

— de gewestelijke overheden van de economische decentralisatie moeten met sommige gewestelijke taken worden belast ;

— de administratie dient met de ondernemingen werkelijke akkoorden te sluiten ;

— de overheid zal over een regelend orgaan beschikken om een eventuele kloof tussen het aantal aanvaarde uitbreidingen van een nijverheid en de doeleinden van het Plan, te vermijden ;

— het Planbureau moet van de investeringsontwerpen van de private sektor op de hoogte gebracht worden ;

— een politiek tot vergroting van het nationaal inkomen, die met de doeleinden van het Plan overeenkomt.

Strukturhervormingen.

A. *De organisatie in openbare dienst van de energiesector.*

De BSP meent, dat de organisatie in openbare dienst van de energiesector die zij altijd heeft voorgestaan, noodzakelijk blijkt.

De solidariteit onder de verschillende energiebronnen eist één enkel beheer van elk der sectoren, alsmede een efficiënte coördinatie tussen elk van

die beheren in het kader van een openbare instelling. Om dit mogelijk te maken moet de overheid zowel in de beheersorganen van de sektor als in het nationaal coördinatieorgaan het beslissingsrecht hebben.

Op het gebied van de energie dient het algemeen belang steeds de voorrang te hebben op het winstmotief of financiële rendabiliteit. De aangegeven organisatie alleen kan een energielevering tegen lage prijzen en de zekerheid van toevoer realiseren.

Men dient ook productiecentra op te richten die integraal tot de openbare sektor behoren en in autonome vorm beheerd worden.

Tenslotte wijst de BSP op de noodzaak om de kolendelving op peil te houden, een sociale reklasseringspolitiek voor de mijnwerkers te voeren en de reconversie van de door mijnsluiting getroffen gebieden mogelijk te maken.

B. Controle van alle privaatrechterlijke kredietinstellingen.

De BSP wil het statuut van de privaatrechterlijke financiële instellingen herzien en o.a. :

— het toezicht op alle privaatrechterlijke instellingen en de financiële instellingen versterken ;

— een werkelijke controle van de holdings verzekeren, en de hervorming van hun structuur ;

— gepaste maatregelen nemen om de werking van de kapitaalmarkt te verbeteren.

Stedebouw, vervoer en ruimtelijke ordening.

Op dit gebied stelt de BSP voor : de bestrijding van de grondspeculatie, verbetering van onteigeningsvoorschriften, een gedurfde huisvestingspolitiek (11), een behoorlijk wegennet en een modern gemeenschappelijk vervoer, regeling van verkeers- en vervoervraagstukken, herziening van het statuut der maatschappijen voor stedelijk vervoer.

Valorisatie van de koopkracht der verbruikers.

Om de koopkracht van de verbruikers te valoriseren worden maatregelen vereist die betrekking hebben op de prijsvorming, de kwaliteit van de produkten, de voorlichting en opvoeding van de verbruiker, de totstandkoming van een ware concurrentie en van normale verkoopvoorwaarden.

Voor de kleine en middelgrote bedrijven wil de BSP vereenvoudiging van de kredietverlening door de Nationale Kas voor Beroepskrediet, rationele organisatie van de voorlichting en opleiding van de bedrijfshoofden, aanmoediging tot samenwerking onder de kleine en middelgrote bedrijven.

Landbouw.

Voor het socialistische landbouwbeleid op lange termijn verwijst het BSP-programma naar het « Socialistisch Handvest van de Belgische Boerenstand » en het wetsvoorstel over de « Landbouwreconversie ».

Als onmiddellijk te realiseren doeleinden wil de BSP : valorisatie van de basisprijs voor de melk, oprichting van gemengde maatschappijen tussen coöperatieve vennootschappen of voortbrengersgroeperingen en interkommunales voor aankopen, invoering van een « identificatiekaart van het produkt » met het oog op de controle van veeletprodukten.

Op sociaal gebied dient men te streven naar een geleidelijke verhoging van de kinderbijslag tot een bedrag gelijk aan dat van de lonarbeiders, volledige herziening van het pensioenstelsel, aanpassing van de wetgeving inzake ziekteverzekering, en een oprichting van een Rampenfonds voor de landbouwers. Door een aantal maatregelen in verband met de grond wil de BSP een grotere bescherming van de landbouwer brengen, (o.a. verlenging van de duur van de landpacht, vaststelling van de grondwaarde).

De Financies.

Een economische en sociale programmatie kan men zich niet indenken zonder een financiële politiek.

Om de Staat toe te laten een doeltreffende invloed uit te oefenen op het financiële vlak, wenst de BSP uitbreiding van de staatsbevoegdheden tot het geheel van de financiële sektor om deze ten dienste van de algemene expansie te stellen.

De diensten van de openbare instellingen op gebied van het bedrijfsleven dienen verbeterd te worden en wel door coördinatie en ontwikkeling van de financiële instellingen van openbaar nut.

(11) Zie het sociaal programma.

Vervolgens acht de BSP een aanpassing en vereenvoudiging van het belastingwezen noodzakelijk door maatregelen als : verhoging van het belastbaar minimum der pensioenen, aangepaste indexatie van de belastingschalen voor gemiddelde en kleine inkomens, vereenvoudiging van de administratieve aangiftenformaliteiten, bestrijding van het bedrog en de belastingontduiking, belastingvrijstelling der vakbondsbijdragen.

2. HET SOCIAAL GEBIED.

Evenals de economische en financiële politiek heeft een politiek van sociale vooruitgang de verbetering van de levensvoorwaarden, de bestaanszekerheid en het welzijn van de bevolking tot einddoel, aldus het BSP-programma.

Sociale vooruitgang betekent ook « de bevrediging van de behoeften der mensen als gemeenschap en de aanpassing van de maatschappelijke structuur aan de sociale behoeften ».

Om dit te verwezenlijken brengt de BSP in haar sociaal programma een aantal eisen naar voren.

Politiek van sociale vooruitgang en werkgelegenheid.

De BSP wil meer arbeidsstabiliteit. Daarvoor is het noodzakelijk de wetgeving op de arbeids-overeenkomsten voor werknemers, de wetgeving op het gewaarborgd loon en op de sluiting der ondernemingen, te herzien.

Er dient een billijke verdeling van het nationaal inkomen doorgevoerd te worden, vooral ten opzichte van de arbeiders van de private sektor.

Voor de openbare sektor zal een gezamenlijk overlegde sociale programmatie opgesteld worden.

Inzake vrouwenarbeid wordt door de BSP betere waarborg vereist voor de bezoldiging en de werkmogelijkheden van de vrouw. Hierbij moet men rekening houden met de taak van de vrouw in het gezin, o.a. door oprichting van zuigelingen- en kinderbewaarplaatsen, invoering van een aangepast beroepsstatuut en een vakantieregeling.

Men dient ook verbetering te brengen in de vervoer voorwaarden van de arbeiders.

Verder wil de BSP in het kader van de sociale programmatie :

— periodieke aanpassing van de sociale uitkeringen aan de algemene ontwikkeling van de inkomens; het werkliedenpensioen moet op 52.000 F, d.w.z. 1.000 F per week komen; verbetering en aanpassing van de andere pensioenen;

— gelijke pensioenen voor alleenstaanden en weduwen;

— gelijkmaking van de sociale voordelen voor zelfstandigen en loonarbeiders;

— verbetering van de uitkering aan invaliden;

— vervroegd pensioen aan gehandicapten, moeilijk te plaatsen werklozen en arbeiders van een bepaalde leeftijd;

— herwaardering van de sociale vergoedingen en uitkeringen aan gehandicapten, gebrekkigen, zieken en werklozen; 1.000 F per week.

Bevolkings- en gezinspolitiek.

Volgens het BSP-programma moeten de gezins-aangelegenheden door eenzelfde administratie geë-coordinateerd worden.

Met het oog op de ontplooiing van het gezin vraagt de BSP 1.000 F maandelijkse kinderbijslag voor alle kinderen.

Het aantal geboorten dient door sociale uitkeringen aan jonge gezinnen aangemoedigd te worden. Deze maatregelen moeten gepaard gaan met verbetering van het stelsel van leningen en van het voorhuwelijksparen.

Verder behoren de gezinnen sociale steun te krijgen door de oprichting van familiale centra, centra van familiale planning en vermeerdering van het aantal gezinsverzorgsters.

Een onderdeel van de gezinspolitiek is ook de morele opvoeding van de jongeren tot het huwelijk.

Gezondheidspolitiek.

Een kwaliteitsgeneeskunde kan, volgens het BSP-programma, slechts worden bereikt in het kader van een nationaal gezondheidsplan. Dit plan voorziet :

— planning en reorganisatie inzake verplegingsinstellingen en ziekenhuizen, zowel wat hun uitrusting als hun spreiding betreft;

— organisatie van de sektor der geneeskundige activiteiten ;

— sanering van de farmaceutische markt, met het oog op de kosteloosheid van de doktersvoorschriften, en van de onvervangbare specialiteiten. Hierbij moet voorrang verleend worden aan de gepensioneerden, weduwen, wezen en invaliden ;

— uitbreiding van de ziekte- en invaliditeitsverzekering tot de hele bevolking ; kosteloosheid en farmaceutische verzorging aan moeilijk te plaatsen werklozen ;

— oprichting van inrichtingen en tehuizen voor bejaarden ; bestudering van het bejaardenvraagstuk, oprichting van een « Nationaal Instituut voor Ouderdomszorg » ;

— uitbreiding van de sociale diensten ;

— grotere steun voor opvoeding, aanpassing en herscholing van de gehandicapten.

Er moeten afdoende maatregelen getroffen worden om het lawaai, lucht- en waterverontreiniging te bestrijden.

Huisvestingspolitiek.

Als eerste doel van de huisvestingspolitiek stelt de BSP een bouwprogram voor van 60.000 nieuwe woningen per jaar en toename van het aantal sociale woningen met 10.000 per jaar ; deze laatste dienen voorrang te krijgen.

De privé-sektor moet verplicht worden een zeker aantal woningen te bouwen voor personen met bescheiden inkomen. Ook voor alleenstaanden zullen aangepaste woningen gebouwd worden.

Tenslotte dient men een aanpassing van de dotatie van de Nationale Maatschappij voor de huisvesting en van de kleine Landeigendom, alsmede een herziening van de wetgeving op de sociale huisvesting door te voeren.

Beroepsziekten, arbeidsongevallen, gebrekkigen en verminkten, oorlogsslachtoffers.

Door een aangepast net van medisch-technische centra voor mijnwerkers e.a., en een werkelijke gezondheidszorg (met regelmatig onderzoek) dient men zoveel mogelijk de beroepsziekten te voorkomen.

De BSP vraagt ook aanpassing van de wetgeving op het herstel van de schade veroorzaakt door

arbeidsongevallen, met name wat betreft het voorkomen van ongevallen, en de vergoeding.

Niet minder aandacht moet besteed worden aan de gehandicapten, gebrekkigen en verminkten. Zo spoedig mogelijk dient men de herwaardering van hun dagelijkse vergoedingen door te voeren.

Alles zal in het werk gesteld worden om aan de eisen van de oorlogsslachtoffers te voldoen.

Arbeidsvraagstukken.

Op Europees vlak steunt de BSP het eisenprogramma van het IVVV : 40-uren werkweek, vierde week verlof met dubbel vakantiegeld, waarborging van het loon in geval van ziekte, ongeval of invaliditeit.

Op binnenlands vlak zal de Socialistische Partij deze vraagstukken ter bespreking opwerpen.

3. DE POLITIEKE HERVORMINGEN.

In januari 1964 werd in verband met de hervorming van de instellingen een driepartijenkommissie (de « Ronde-tafel ») opgericht. De werkzaamheden van deze commissie hebben geleid tot een akkoord, dat door de BSP en de CVP op 13 februari 1965 werd goedgekeurd.

Het BSP-programma vergenoegt zich ermee voor haar voorstellen inzake de politieke hervormingen te verwijzen naar het vermelde akkoord en het socialistisch programma van 1961, dat voornamelijk op de hervorming van de instellingen betrekking had en als zodanig voor een groot deel in het akkoord opgenomen werd.

De Socialistische Partij meent, dat de kiesgerechtigde leeftijd op 18 jaar kan gebracht worden. De kiesgerechtigde dienstplichtigen moeten hun stemrecht kunnen uitoefenen.

4. HET GEBIED VAN DE NATIONALE OPVOEDING.

De BSP wil een ware democratisering van de studies. Zij staat een grondige hervorming voor van de structuur, programma's en methoden van het onderwijs op alle niveaus.

Voor het voorschools onderwijs behoren in alle delen van het land kinderkribben en kinderklassen te worden opgericht.

Voor het lager onderwijs voorziet men de ver-

lenging van de schoolplicht, (eerst tot 16, later tot 18 jaar).

Door de invoering van een nieuw onderwijs-systeem zal het secundair onderwijs in drie fasen worden ingedeeld : een observatie-, een oriëntatie- en een vormingscyclus.

Het technisch en beroepsonderwijs dient uitgebreid en gerationaliseerd te worden in functie van de economische expansie.

Inzake kunstonderwijs moet men artistieke humaniora oprichten.

Verbetering van het onderwijs zal ook gebeuren door vermindering van het aantal leerlingen per leerkracht. Voor alle leerkrachten moet de vorming op lange termijn gelijkwaardig worden. Voor hun vorming dienen bijzondere cursussen (bv. zomercursussen en versnelde vormingscursussen) te worden ingericht.

Met het oog op de gezondheid en de vorming van de persoonlijkheid wenst de BSP de lichamelijke opvoeding en sport te ontwikkelen, o.a. door openluchtklassen, een dagelijks lesuur lichamelijke opvoeding.

Voor het hoger onderwijs stelt de BSP de oprichting voor van een programmatiedienst. Door integratie in het expansieproces en in de economische en demografische ontwikkeling moet het hoger onderwijs een grotere rol spelen. Het eerste jaar moet omgevormd worden tot een propedeutica met inwendig pluralisme, terwijl de licenties op basis van zes semesters zullen georganiseerd worden.

Het wetenschappelijk onderzoek dient zijn inspanningen te concentreren en te coördineren.

De nieuwe industriële revolutie eist een door-gedreven scholing van de arbeider. Daarom moet iedere arbeider de mogelijkheid krijgen « nieuwe kennis op te doen, zijn beroeps- en technische vervolmaking te verzekeren, en zijn weder-aanpassing en herklassering te vergemakkelijken ».

Verder stelt de BSP voor, de gemeenschappelijke middelen van kultuurspreiding en de audiovisuele middelen op alle niveaus van het onderwijs in te schakelen.

Op het gebied van de sociale onderwijspolitiek wil de BSP geleidelijkaan de kosteloosheid op alle

niveaus totstandbrengen, ondermeer door een dynamische politiek inzake studentenhuizen en -restaurants, uitbreiding en uitrusting van internaten en schoolrestaurants, oplossing van het ver-voerprobleem der leerlingen in functie van de sociale en pedagogische behoeften.

Voor de gehandikte kinderen zullen er gespecialiseerde scholen worden opgericht ; daarbij moet de schoolplicht voor hen ingesteld worden.

Ook voor de abnormale kinderen dient men maatregelen te nemen, met name de oprichting en specialisatie van voor hen bestemde gezondheids-centra.

Met betrekking tot de schoolgebouwen vraagt de BSP : de oprichting van een nationale regie of een parastatale instelling, onder de Minister van Nationale Opvoeding ; alsook een onderzoek om de scholenbouw te industrialiseren.

5. HET INTERNATIONAAL GEBIED.

De buitenlandse politiek van de BSP zal streven naar veiligheid in de wereld, veiligheid in Europa, betrekkingen met het Oosten, technische hulp aan ontwikkelingslanden, grotere integratie van de Europese Gemeenschappen.

Op wereldvlak stelt de BSP voor : versterking en reorganisatie van de UNO (met erkenning van China), invoering van een gekontroleerd stelsel van waarborgen en van kollektieve veiligheid, oprichting van een internationale politie en het afsluiten van internationale verdragen van wederzijdse veiligheid. De BSP verzet zich tegen elke deelneming van België aan de multilaterale kernstrijdmacht.

Op Europees vlak moet een actieve vredespolitiek gevoerd worden die o.a. inhoudt : de voorkoming van verrassingsaanvallen en verwezenlijking van ontwerpen voor vermindering van de konventionele- en kernwapens onder internationaal toezicht.

Met de oostelijke landen wil de BSP een betere organisatie van het handelsverkeer en verruiming van de kulturele betrekkingen.

In verband met de Europese Gemeenschappen zal de BSP ijveren voor de democratisering van de instellingen, de vertegenwoordiging van de vakorganisaties in de nieuwe Exekutieve, een

snellere sociale vooruitgang en de deelneming van alle lidstaten aan de realisaties op technisch en wetenschappelijk gebied.

Voor de ontwikkelingslanden wenst de BSP uitbreiding van de multilaterale hulp en invoering van een internationaal toezicht op de bilaterale steunverleningen.

6. HET GEBIED VAN DE LANDSVERDEDIGING.

In het BSP-programma wordt een hervorming van de militaire inrichting voorgesteld, waarvan de voornaamste maatregelen zijn : aanwerving van manschappen volgens een stelsel van dienstneming op korte en lange termijn ; verkorting van de militaire dienstdienst voor de dienstplichtigen in België ; beperking van de uitgaven en financiële planning ; hervormingen van materiële, morele en opvoedende aard, ondermeer in verband met aanwerving en opleiding van de kaders.

7. EEN POLITIEK INZAKE JEUGD, VRIJE TIJD EN PERMANENTE OPVOEDING.

Om de nieuwe generatie en de volwassenen voor te bereiden op het leven in de maatschappij van morgen, stelt de BSP voor :

- een eisenprogramma voor de jeugd en de vrije tijd ;
- een kulturele programmatie ;
- de realisatie van een tienjarenplan voor kultureel- en sportuitrusting.

Inzake jeugd besteedt de BSP bijzondere aandacht aan een groot aantal maatregelen voor de verheffing van het jonge gezin (12), de inrichting van de school als een « open huis » (13), de arbeidende jeugd, de jongeren in het leger, de vrijetijdsbesteding van de jongeren, de bescherming van de jeugd, opvoeding tot burgerzin en democratie.

De BSP wil de kultureel naar de massa brengen. Met dat doel brengt zij een uitgebreid programma naar voren op het gebied van de lichamelijke opvoeding en sport, lektuur, massamedia, sociaal toerisme, kunst, toneel en film. Het programma eist o.a. : afschaffing van de omzetbelasting en de douanerechten op boeken, herziening van de wet-Destrée van 1921 op de openbare bibliotheken, vrijwaring van de onafhankelijkheid en objectiviteit

van de nationale radio en televisie t.o.v. de private belangen, statuut en beroepsopleiding van de journalisten.

Parallel met de economische en sociale programmatie heeft de BSP ook een kultureel programmatieplan opgesteld, waarvan de uitvoering wordt opgedragen aan de Staat en de openbare besturen op alle niveaus. Dit plan omvat o.a. : het opmaken en uitvoeren van een tienjarenplan voor kultureel- en sportuitrusting, de uitwerking van een stelsel van werkingstoelagen en subsidies, alsook een geheel van maatregelen voor de opleiding en verbetering van de kaders voor de jeugd.

II. Beschouwingen.

Het uitvoerig programma van de BSP brengt weinig opzienbare voorstellen. De verschillende thema's en voorstellen zijn vervat in een meer algemeen kader dan bij de verkiezingen van 1961, maar zij komen niet los uit de geijkte, traditionele optiek. Objektieven als : politiek van maatschappelijke vooruitgang, volledige tewerkstelling, vermindering van de arbeidsduur, enz. zijn reeds lang bekend. Vele voorstellen komen ook bij andere politieke partijen voor.

In het programma zet de BSP allereerst haar economisch en financieel beleid uiteen. Hierbij wordt in tamelijk vage en voorzichtige bewoordingen gesproken over de structuurhervormingen in de energiesector. Het begrip « nationalisatie » komt hier niet ter sprake. Inzake holdings spreekt het programma van controle en hervorming, maar niet van afschaffing.

Voor de zelfstandigen en de landbouwers werd een zichtbare inspanning geleverd. Dit wijst er op, dat de BSP zich geleidelijk ook meer naar andere groeperingen gaat richten dan alleen de arbeiders.

Het programma is ook onduidelijk inzake economische decentralisatie en streekontwikkeling ; het bevat niets over de grote openbare werken.

Op sociaal gebied ontbreken er voorstellen voor de inschakeling van de vrouw in het openbaar en

(12) O.a. uitwerking van een « gezinscode » met de rechten en plichten van het kind, enz.; zie ook het gedeelte over « Bevolkings- en gezinspolitiek ».

(13) Zie de BSP-voorstellen onder « Nationale Opvoeding ».

bedrijfsleven, welk probleem toch momenteel aan de orde is. Inzake arbeidsvraagstukken als vierde week verlof, e.a., is de partij terughoudend, hoewel zij op Europees vlak hiervoor haar steun toezegt aan het IVVV.

Wat betreft de politieke hervormingen verwijst de BSP naar het akkoord van de Ronde-tafel tussen BSP-CVP en het verkiezingsprogramma van 1961. Daar wij ons hier beperken tot de behandeling van de verkiezingsprogramma's van 1965, verwijzen wij naar de bevindingen van de BSP (14). Volgens haar blijkt uit de vergelijking van de voorstellen der Ronde-tafel met de voornaamste punten van het socialistisch programma van 1961 :

« — dat de meeste voorstellen van onze partij in het akkoord van de Ronde-tafel werden opgenomen; dat sommige werden verduidelijkt en omschreven in de geest die ze had ingegeven en dat geen enkele der bepalingen van het akkoord die in ons programma niet voorkwamen, in tegenstelling is met die welke er wel in voorkwamen ;

— dat de voorstellen van het socialistisch programma, die in het akkoord niet werden overgenomen, daarom niet worden beschouwd als geen deel uitmakende van de taken toevertrouwd aan de Constituante, het Parlement en de uitvoerende Macht. »

Opvallend is ook de afwezigheid van actuele kwesties als : de taalpolitiek ; de verhouding Walen-Vlamingen. Wellicht worden deze, vanwege het afgesloten akkoord tussen BSP en CVP, als afgedane zaken beschouwd ?

Voor de jeugdproblemen wordt ruime belangstelling getoond, wat niet kan gezegd worden voor wat betreft de universiteit en het wetenschappelijk onderzoek.

Voor de buitenlandse politiek bevat het programma niet veel nieuws. Men heeft weinig aandacht besteed aan de politiek t.a.v. de ontwikkelingslanden en andere hedendaagse wereldproblemen.

Een belangwekkend punt van discussie op het BSP-kongres was het leger. Op dit kongres was de Luikse federatie het niet eens met de voorgestelde militaire politiek. In 1961 eiste de BSP vermindering van het aantal beroepsmilitairen en van de militaire uitgaven, welke eisen gedeeltelijk

werden ingewilligd. Volgens de Luikse federatie is vermindering van de dienstdtijd niet mogelijk zonder een beroepsleger en druist aldus tegen het permanent programma van de BSP in.

HET VERKIEZINGSPROGRAMMA VAN DE PARTIJ VOOR VRIJHEID EN VOORUITGANG

De PVV hield op 28 maart 1965 in het Heizelcomplex te Brussel haar zesde kongres sinds de stichting op 8 oktober 1961. Op dit kongres werd het verkiezingsprogramma van de partij, dat door een groep van het Paul Hymanscentrum was opgesteld, voorgelegd en goedgekeurd.

I. Inhoud van het verkiezingsprogramma.

Het programma en het kiesplatform welke de PVV bij de wetgevende verkiezingen van 23 mei 1965 heeft aangeboden, zijn zeer eng met elkaar verbonden (15). Daarom gaan we achtereenvolgens de inhoud van het programma en van de verkiezingsboodschap van de PVV na (16).

Onder het motto « Vooruitgang, Rechtvaardigheid, Grotere welstand » handelt de PVV respectievelijk over de economische expansie, fiscale hervorming, meer welzijn voor allen, gezinspolitiek, gezondheidspolitiek, infrastructuur, leger en buitenlandse politiek.

1. EKONOMISCHE EXPANSIE.

Om de economische expansie te verzekeren moet men :

- « — de openbare financiën gezondmaken ;
- een zo groot mogelijke aangroei van de produktie mogelijk maken ;
- de standvastigheid van de expansie bewerkten ;
- de infrastructuur ontwikkelen ;
- de omvang van de investeringen verhogen. »

(14) Zie: BSP-verkiezingsprogramma 1965, blz. 31.

(15) Zie: voetnota 1; vgl. ook het programma en het kiesplatform van de CVP.

(16) Zie: « Waarom PVV? », Brussel, 1965, blz. 95 en blz. 143.

a) Voor de gezondmaking van de openbare financiën zal men in een inventarisperiode van twee jaar de werkingskosten van de Staat drukken, de controle op de uitgaven verscherpen en belangrijke besparingen verwezenlijken.

De werkingskosten van de ministeries en parastatalen dienen verminderd te worden door een structuurhervorming en de inwendige reorganisatie van de openbare diensten. Wanneer parastatalen eenzelfde opdracht hebben, is samensmelting de oplossing. Overbodige parastatalen moeten afgeschaft worden. Voor de administratie en de parastatalen zou men gemeenschappelijke diensten moeten oprichten.

De PVV stelt verder voor de bevoegdheid van het Rekenhof uit te breiden om zich uit te spreken over het beginsel en de opportuniteit van de belangrijke uitgaven.

De Staat dient ook belangrijke besparingen te verwezenlijken. Door een gezondmakingsplan zullen geleidelijk de ongerechtvaardigde toelagen van economische aard verminderd en de toelagen aan de openbare instellingen afgeschaft worden. In dit verband wordt door de PVV een plan voor de structuurhervorming van de spoorwegen voorgesteld.

De overdreven aangroei van zekere belangrijke begrotingen (zoals die van het onderwijs en het leger) dient men te remmen.

Als onderdeel van een besparingspolitiek moeten er een reeks sociale maatregelen afgekondigd worden die een gunstige invloed kunnen uitoefenen op de begrotingen door aanbreng van nieuwe inkomsten of door vermindering van de uitgaven. Het programma vermeldt hier o.a. : arbeidsvrijheid voor gepensioneerden, versoepeling van de reglementering inzake overuren.

b) Om een blijvende economische bloei te waarborgen, moet er ook een zo groot mogelijke aangroei van de produktie bewerkstelligd worden. Dit zal gebeuren door een nieuw energiebeleid, een werkelijke regionale politiek, een aangroei van de actieve bevolking, een politiek van wetenschappelijk onderzoek en een grotere inspanning voor de buitenlandse handel.

c) De PVV zal, om de standvastigheid van de expansie te bewerken, een ware konjunkturele poli-

tiëk voeren, aangepast aan de perioden van hoog- en laagconjunctuur.

d) De Staat moet de economische expansie bevorderen door de ontwikkeling van de infrastructuur. Volgens de PVV is er op dit gebied « een inspanning tot programmering vereist ten einde de grootst mogelijke produktiviteit van de beleggingen te bekomen ».

De PVV verbindt er zich toe een plan voor de aanleg van autosnelwegen uit te voeren. Het heeft betrekking op 1.200 km autosnelwegen ; per jaar moeten daarvan 100 km gebouwd worden. Hierbij moet het privé-initiatief in staat gesteld worden onder toezicht en met medewerking van de openbare macht zekere werken uit te voeren (17).

e) Men moet de vraag naar kapitalen door de ondernemingen aanwakkeren. Aldus zal door opvoering van de omvang van de kapitalen het dynamisme van het bedrijfsleven ontwikkeld worden.

2. FISCALE HERVORMING.

De PVV meent, dat de fiscale hervorming de economische expansie remt. Daarom wil zij de hervorming van de fiscale hervorming om te komen tot een echte vereenvoudiging, rechtvaardigheid, afschaffing van de discriminatie ten nadele van de zelfstandigen en de kaders, verhoging van de economische expansie, bevordering van het spaarweten en de bezitsvorming, een betere verdediging van de belastingplichtige.

Een grotere vereenvoudiging van de fiscale hervorming moet totstandkomen door de afschaffing van de controlevoorheffing, door de volledige aanrekenbaarheid van alle voorheffingen en door de afschaffing van de globalisatie voor de inkomsten die de 160.000 F niet overtreffen.

Tegelijkertijd moet men overgaan tot de vereenvoudiging van de fiscale aangiften en de afschaffing van de achtereenvolgende verminderingen die op de beroepsinkomsten worden toegepast.

Om een grotere fiscale rechtvaardigheid door te voeren zal de PVV de samenvoeging van de beroepsinkomsten van de echtgenoten afschaffen. Zij zal ook de sociale pensioenen ontlasten voor de gepensioneerden die geen winstgevende activiteit uitoefenen.

(17) Zie verder nr 7: Infrastructuur.

Men dient verder de fiscale discriminatie ten nadele van de zelfstandigen en de kaders af te schaffen. Dit moet gebeuren door een nieuw stelsel van aftrekbaarheid van de betaalde belastingen in te voeren en het stelsel van de vervroegde betalingen te versoepelen. Andere maatregelen zijn de wederinvoering van het vroeger stelsel van belastingheffing in geval van het stopzetten van het handelsfonds, en de eenmaking van de overdracht-taks.

De aangroei van de economische expansie zal gestimuleerd worden door de herziening van het fiscaal regime van de afschrijvingen om de beleggingen te bevorderen.

Met het oog op de bevordering van het spaarwezen zal de PVV een voorkeur-regime invoeren voor de inkomsten uit spaargelden tot 10.000 F per jaar en per familie. Zij wenst ook een vrijstelling van successierechten voor de nalatenschappen in rechte linie tot 500.000 F en tot een beloop van een minimum van 250.000 F per erfgenaam.

3. WELSTAND VOOR ALLEN.

Voor de loon- en weddetrekkenden wil de PVV een aanpassing van de sociale structuren. De verantwoordelijkheidszin moet ontwikkeld worden, ondermeer door de samenwerking in de ondernemingen te bevorderen en de arbeider deelgenoot te maken, (deelname in de winsten of arbeiders-actionariaat).

Ook zal men de persoonlijke inspanning beter belonen. Hierbij stelt de PVV de herziening van het arbeidsstatuut voor, dat geleidelijk het arbeiders- en bediendenkontraat doet samensmelten in één enkel statuut, waarin de rechten van de werknemers volgens bekwaamheidskriteria zullen bepaald worden. Verder zal de stabiliteit van de tewerkstelling verbeterd en een wetgeving op partitiewerk goedgekeurd worden.

Als verdedigster van de vrijheid, wil de PVV de vrijheid van vereniging waarborgen.

De direkte maatregelen die de PVV voorstelt ter verbetering van het levenspeil van alle werknemers, zijn :

— afschaffing van de samenvoeging van de beroepsinkomsten van de echtgenoten ;

— ontlasting van de sociale pensioenen, wanneer geen winstgevende activiteit uitgeoefend wordt ;

— verhoging van het rechtstreeks loon ; het onrechtstreeks loon zal nog alleen maar mogen verhoogd worden door een wet ;

— bescherming van de koopkracht door de hervorming van de index ;

— geleidelijke vermindering van de arbeidsduur in functie van de stijging van de produktiviteit ;

— bevordering van de arbeidsvrijheid van de gepensioneerden, zonder vermindering van het pensioenbedrag ;

— bevordering van de eigendomsverwerving ;

— toekenning van een volledig pensioen voor een beroepsactiviteit van 15 jaar vóór de pensioenleeftijd ;

— een vervroegd pensioen voor de arbeiders in ongezonde ondernemingen ;

— betaling van het gezinspensioen gedurende drie maanden na het overlijden van een der echtgenoten.

Voor de zelfstandigen, handelaars en ambachtslieden stelt de PVV voor :

— de afschaffing van de discriminatiepolitiek ten opzichte van de middenstand ;

— de progressieve verwezenlijking van de gelijkheid met de andere sociale groepen door de verhoging van de kinderbijslagen, de afschaffing van het onderzoek omtrent de bestaansmiddelen inzake pensioen, de verhoging van het bedrag van de pensioenen, een meer uitgebreide tussenkomst van de ziekteverzekering (acht miljard nieuwe sociale uitgaven op vier jaar voor de zelfstandigen) ;

— meer rechtvaardigheid op het gebied van de mededinging ;

— gelijke welvaartschansen voor iedereen ;

— aanpassing van de alcoholwetgeving.

Aan de kaders wil de PVV een bijzonder statuut geven en hun vertegenwoordiging op alle niveaus van het beheer van het land inrichten.

De PVV heeft verder speciale aandacht gewijd

aan de land- en tuinbouwers. Voor deze groep wenst zij hetzelfde door te voeren als voor de zelfstandigen :

- een programma voor fiscale gelijkheid ;
- een plan voor sociale gelijkmaking ;
- bovendien een programma voor de hernieuwing van de landbouw, met pariteit van de landbouwsector met andere sectoren, oplossing van de economische en sociale vraagstukken, structuur- en infrastructuurhervorming, en integratie in de Gemeenschappelijke Markt.

Voor de gepensioneerde loon- en weddetrekenden wenst de PVV : de ontlasting van de sociale pensioenen, de bevordering van de arbeidsvrijheid, de toekenning van een volledig pensioen voor een beroepsactiviteit van 15 jaar vóór de pensioenleeftijd, een vervroegd pensioen voor de arbeiders in ongezonde ondernemingen, de betaling van het gezinspensioen gedurende drie maanden na overlijden van een der echtgenoten.

Voor de gepensioneerde zelfstandigen, handelaars en ambachtlieden vraagt de PVV : de afschaffing van het onderzoek omtrent de bestaansmiddelen inzake pensioen, en de verhoging van het bedrag van de pensioenen.

Voor de gepensioneerde ambtenaren wordt de terugkeer tot de automatische perekwatie van de pensioenen geëist.

Bij haar sociale politiek wil de PVV prioriteit verlenen aan haar programma voor de gehandicapten, dat ondermeer streeft naar : de vergoeding voor de gehandicapten op 37.000 F te brengen voor de gehuwde mannen en op 35.000 F voor de alleenstaanden, de kosteloze verschaffing van de prothesen te voorzien, een herklasseringskampagne in te richten, het voordeel van deze vergoeding toe te kennen aan al degenen die niet kunnen werken en die niet van de ziekte- en invaliditeitsverzekering genieten.

In verband met de koloniale schuld verbindt de PVV zich er toe de dragers van titels van de niet-gewaarborgde schuld op billijke wijze schadeloos te stellen.

Volgens de PVV mag de Natie zich niet onttrekken aan haar plicht van erkentelijkheid tegenover de oorlogsslachtoffers. De PVV wil deze plicht omzetten in tastbare werkelijkheid door een

aantal speciale maatregelen voor hen te treffen in verband met de pensioenregeling, krijgsgevangenenrente en demobilisatiepremie. Verder wil de PVV aan deze plicht van erkentelijkheid voldoen door inlassing van een leergang van burgeropleiding in het onderwijsprogramma, alsook door instelling van een officiële herdenkingsdag op acht mei en de bestudering van de geschiedenis van de oorlog en de weerstand.

Om de jongeren op harmonische wijze in onze structuren in te schakelen en hen meer verantwoordelijkheidszin te geven, moet het stemrecht op 18 jaar en de kiesbaarheid voor provinciale en gemeentelijke mandaten op 21 jaar vastgesteld worden. In de grotere gemeenten wil de PVV oprichting van konsultatieve jeugdleden, ontspanningscentra, vakantiedorpen en nationale jeugdwerven, instelling van een schepenaamt voor sport en jeugdproblemen. Verder ijvert de PVV voor een realistische politiek voor vrijetijdsbesteding en de ontwikkeling van de burgerzin door massamedia.

Om het onderwijs verder te democratiseren en te moderniseren moet voor geheel het onderwijs een politiek van coördinatie en rationalisatie gevoerd worden. Daarenboven dient men de benoemingen en bevorderingen te depolitiseren.

Voor het lager- en secundaironderwijs moeten de onderwijsprogramma's en methoden aan de eisen van onze tijd aangepast worden. Verdere voorstellen van de PVV zijn : valorisatie van het ambt van het onderwijzend personeel, humaniteiten in het avondonderwijs, gemakkelijke overgang van de ene naar de andere sectie, reorganisatie van het bijzonder onderwijs voor gehandicapte kinderen.

Voor het technisch onderwijs wil de PVV de instelling van een voorbereidende cyclus afgestemd op de techniek, verscherping van de selectie van het onderwijspersoneel, integratie van dit onderwijs in de privé-sektor, planning inzake oriëntering van de leerlingen.

Op universitair gebied moet het pré-salaris ingevoerd en de studiebeurzen verhoogd worden. Verder dient men het post-graduaat te ontwikkelen en het aantal mandaten uit te breiden ter verlichting van de prestaties van het professorenkorps.

Om het statuut van de vrouwen te verbeteren stelt de PVV voor :

— de aanvaarding van een huwelijksgoederenstelsel tot beveiliging van de morele en materiële rechten van de echtgenoten ;

— de bevordering van de beroepsbekwaamheid van de vrouw ;

— voor de werkende huismoeder : verhoging van het aantal kinderkribben en coördinatiemaatregelen in verband met de toegang tot scholen, kribben, enz. ;

— afschaffing van de samenvoeging van de beroepsinkomsten van de echtgenoten ;

— uitbreiding van de diensten voor huishoudelijke hulp en verbetering van de huishoudelijke uitrusting.

4. GEZINSPOLITIEK.

De PVV wil het gezinsleven onder al zijn aspecten bevorderen. Met dat doel omvat haar programma de oprichting van een Staatssekretariaat voor het gezin, afschaffing van de samenvoeging van de beroepsinkomsten van de echtgenoten, geleidelijke gelijkmaking van de kinderbijlagen voor de zelfstandige arbeiders, een politiek van leningen aan verlaagde rentevoet voor jonge gezinnen, de uitbreiding van de diensten voor gezinshulp, een politiek ter bevordering van de eigendomsverwerving en huwelijksvoorlichting en voorlichting over grote gezondheidsvraagstukken.

5. HUISVESTINGSPOLITIEK.

De PVV beschouwt de huisvestingspolitiek als de grondslag van haar programma. Zij wil een sociale huisvesting binnen ieders bereik brengen. Jaarlijks moeten minstens 65.000 nieuwe woongelegenheden gebouwd worden, terwijl tegelijkertijd de ongezonde woningen vlugger moeten afgebroken worden. Men zal de sektor van de sociale woningbouw ontwikkelen en de eigendomsverwerving zoveel mogelijk spreiden.

Rekening houdend met de verlangens van de bevolking, schenkt de PVV haar aandacht aan de expansie van de groepsbouw van sociale woningen en de expansie van de individuele woningbouw.

In verband met de bouw van sociale woningen stelt de PVV voor alle categorieën van burgers formules voor. Zo wordt in het programma onderscheid gemaakt tussen mensen die geen eigendom

kunnen verwerven, bij gebrek aan voldoende inkomen, mensen die eigendom kunnen verwerven mits tijdelijke hulp, en mensen voor wie eigendomsverwerving zal vergemakkelijkt worden door een tussenkomst van de Staat.

Voor de oprichting van individuele woningen vraagt de PVV o.a. : de verhoging van de bouwpremie tot 45.000 F, toekenning van deze premie voor verkrijging van appartementen, een leningsformule aan verlaagde rentevoet, een stelsel van huur-koop voor de reeds gebouwde sociale woningen, een premiestelsel voor verkrijging van bouwgrond.

Op het gebied van grondbeleid staat de PVV beperking van de werking van de openbare besturen voor. Slechts onder bepaalde voorwaarden mogen grondregies worden opgericht, bijv. onder uitsluiting van speculatie. De onroerende beleggingen moeten aan de wet van vraag en aanbod onderworpen blijven. Iedereen moet zijn (mogelijke) onroerende eigendom binnen het kader van de wetgeving op de onteigening kunnen verdedigen. Het grondbeleid zal gevoerd worden door een specifiek opgericht orgaan voor streekontwikkeling en aanleg van het grondgebied.

6. GEZONDHEIDSBELEID.

Men dient een gezondheidspolitiek in dienst van de mens en niet van de partijen te stellen. Hierbij moet vooral daar een inspanning gedaan worden, waar een grote nood heerst en ellende dreigt te ontstaan, d.w.z. in geval van dure tussenkomsten, langdurige hospitalisatie en behandeling. De PVV wil het grote risico volledig dekken. Aan invaliden en lijdens aan erge ziekten zal voorrang verleend worden.

Niet alleen met de realisatie van een afdoend regime voor ziekte- en invaliditeitsverzekering, maar ook met andere, onopgeloste, actuele vraagstukken laat de PVV zich in : de hervorming van het ziekenhuiswezen, de strijd tegen sommige buitengewoon ernstige ziekten (zoals kanker), de preventieve geneeskunde, bezoedeling van lucht en water, het schadelijk gebruik van scheikundige produkten voor de voedingsnijverheid, de strijd tegen het lawaai.

Om een normale ontwikkeling van de geneeskundige infrastructuur te verzekeren stelt de PVV een uitgebreid programma voor : ziekenhuisplan-

ning, omvorming van de openbare onderstand in een regime van sociale bijstand, verzekering van het financieel evenwicht van de ziekenhuizen, herziening van de verhouding tussen de maatschappelijke zekerheid en de openbare onderstand, voldoende financiën voor de ziekenhuizen om de wetenschappelijke evolutie en de medische techniek te volgen.

7. INFRASTRUKTUUR.

Met het oog op de economische expansie wil de PVV een betere infrastructuur door een dynamische politiek van openbare werken. Daarom ijvert de PVV voor de verwezenlijking van het 15-jarenplan Vanaudenhove, de deelname van de privé-sektor aan de aanleg van autosnelwegen, de oplossing van het parkeervraagstuk en de modernisering van de waterwegen en de havens.

Inzake wegebouw stelt de PVV de oprichting voor van een partikuliere of gemengde maatschappij, die van een staatswaarborg zou genieten en onder de technisch controle van het Bestuur der wegen zou staan.

Het PVV-plan voor de wegebouw omvat 1.200 km nieuwe autosnelwegen die in verschillende etappes moeten worden aangelegd. Er wordt jaarlijks een aanleg van 100 km autosnelwegen voorzien. Hierbij krijgen de autosnelweg van Wallonië (180 km) en de E_s (180 km) voorrang; de partikuliere sektor voert tegelijk de aanleg van de autosnelweg Antwerpen-Mechelen-Brussel-Luik uit (150 km). Vervolgens zijn de autosnelwegen Brussel - Parijs (85 km) en Antwerpen - Breda (35 km) aan de beurt.

Om een oplossing te geven aan het parkeervraagstuk wil de PVV onder vorm van erfpacht gronden ter beschikking van de privé-sektor stellen, opdat deze daarop parkings zou bouwen en uitbaten. De op de begroting van openbare werken ingeschreven kredieten zullen gebruikt worden om binnen het kader van dergelijke kontrakten een interest-bonifikatie toe te kennen.

Het programma van de PVV voorziet de modernisering van de bestaande waterwegen en de aanleg van nieuwe. De havens moeten uitgebreid en gemoderniseerd worden; het betreft hier de havens van Antwerpen, Gent, Zeebrugge, Brugge, Oostende, Brussel, Luik. De kostprijs voor de uit-

voering van de werken wordt geschat op 14,5 miljard F.

8. LEGER.

Om een einde te stellen aan de huidige crisis van het leger, stelt de PVV een grondige hervorming van de landsverdediging voor. De grondslagen hiervan zijn programmatie en produktiviteit.

Op lange termijn streeft de PVV ernaar de interventiestrijdkrachten in Duitsland uitsluitend uit beroepsmilitairen te doen samenstellen. Daartegenover zullen de binnenlandse strijdkrachten worden samengesteld uit militairen die gedurende zes maanden een verplichte nationale dienst vervullen.

Het PVV-plan op korte termijn behelst :

- een programmatie van de landsverdediging ;
- bestudering van het probleem van de evolutie van de NATO ;
- koördinatie van de politiek van de verschillende ministeriële departementen in verband met de landsverdediging ;
- oprichting van kerneenheden, waarvan het aantal geleidelijk zal opgedreven worden. Aldus is de aankoop van massief materieel niet meer nodig ;
- doorvoering van een selectieve legerdienst ;
- herstel van aanzien en moreel van het leger ;
- een personeelspolitiek voor de beroepsmilitairen ;
- een psychologische hernieuwing ;
- hervorming van het stelsel van de logistiek.

9. BUITENLANDSE POLITIEK.

België moet in belangrijke mate deelnemen aan de verdere uitbouw van de Gemeenschappelijke Markt. Met dat doel stelt de PVV de vereenvoudiging voor van de gemeenschapsprocedures door de samensmelting van de uitvoerende organen en de koördinatie tussen de basisverdragen. Dit vergt een democratisatie van de instellingen van de Gemeenschap, waarbij een uitbreiding van de bevoegdheden van het Europees Parlement wordt

doorgevoerd en de leden door algemeen stemrecht worden gekozen.

Door de uitbreiding van de gemeenschapsprocedures op het gebied van landsverdediging en Buitenlandse Zaken, en door de uitwerking van bovenvermelde maatregelen moet men, binnen redelijke termijn, komen tot de oprichting van een federatie van de Verenigde Staten van Europa, aldus het PVV-programma.

Wat de ontwikkelingslanden en meer bepaald Congo betreft, wij moeten hen helpen bij verwezenlijking van de vrede en de noodzakelijke structuren tot de ontwikkeling van de inheemse volkeren. Voor Congo moet men de economische en militaire hulp verhogen. De PVV vraagt ook uitbreiding van de kaders van de technische bijstand en herziening van het statuut van deze ambtenaren.

België moet eveneens deelnemen aan de multilaterale hulp voor de ontwikkelingslanden. Deze bijstand zal nochtans slechts verleend worden, indien er voldoende waarborgen zijn voor de veiligheid van het technisch personeel en de investeringen. Verder moet men de handelsmarkt met de ontwikkelingslanden verruimen en de prijzen van de grondstoffen stabiliseren.

Meer in het bijzonder moet België zijn handelsuitwisselingen met de landen van het oostelijk blok opdrijven. Ook op wetenschappelijk en cultureel gebied dienen de betrekkingen nauwer toegehaald te worden.

In verband met de betrekkingen met de landen van het oostelijk blok vraagt de PVV erkenning van de landen met een kommunistisch regime, op de eerste plaats de Chinese Volksrepubliek.

Op het gebied van buitenlands beleid en landsverdediging houdt de PVV vast aan het Atlantisch bondgenootschap. Zolang er geen bevoegde politieke Europese autoriteit bestaat voor het voeren van een gemeenschappelijke verdedigingspolitiek voor Europa, moet de Amerikaanse atoomwapening verder dienen als schild voor de Europese verdediging. Men moet echter de onderhandelingen over de ontwapening en de beperkingen in de aanwending van de atoomwapens voortzetten en intensifiëren.

In de toekomst zal het kultureel- en weten-

schapsbeleid in het buitenlandsbeleid geïntegreerd worden. Binnen de Europese en de Atlantische gemeenschap moet een gecoördineerde politiek voor wetenschappelijk onderzoek worden uitgewerkt, die de deelnemende staten zullen financieren.

*
**

De PVV heeft haar « verkiezingsplatform » of « verkiezingsboodschap » in twee delen ingedeeld, waarvan het eerste gedeelte de doktrine van de partij en het tweede gedeelte de voornaamste voorstellen in de vorm van « verbintenissen » weergeeft (18).

Wat behelst de doktrine van de PVV? « Haar boodschap is deze van een doktrine van politieke vrijheid, van het geloof in de democratie die grondvest is op de vrije uitdrukking van de volkswil » (19). Vrijheid en Vooruitgang liggen aan de basis van de werking van de PVV. Zij verdedigt de vrijheid van onderneming, het eigendomsrecht en het recht op arbeid, het idee van een maatschappij zonder klassen, de vrijheid van overtuiging en godsdienst, de vrijheid van onderwijs, de vrijheid van taalkeuze.

In het tweede deel maakt de PVV de inhoud van haar « verbintenissen » kenbaar.

1. *Prioriteit voor de mens.*

De PVV beklemtoont, dat het doel van elke maatschappijrichting het welzijn van de mens is. Daarom moet de Staat ten dienste van de mens staan en niet omgekeerd.

2. *Stabiliteit van de munt, dynamisch bedrijfsleven, sociale vooruitgang.*

Door de economische expansie en de verwezenlijking van het plan voor financiële gezondmaking wil de PVV de financiering mogelijk maken van de projecten die zij in haar programma voorstelt.

De financiële gezondmaking zal verwezenlijkt worden door :

— de afschaffing van de overbodige parastatale instellingen ;

(18) Zie: « Waarom PVV? », Brussel, 1965, blz. 145-154; ook verkiezingsblad: Verkiezingsplatform van de PVV, 1965.

(19) De verkiezingsboodschap van de PVV, in « Waarom PVV? », Brussel, 1965, blz. 145.

— de samensmelting van de openbare diensten met gelijkaardige opdrachten ;

— de strenge controle van hun uitgaven ;

— de financiële gezondmaking van de parastatalen die tekorten boeken ;

— de uitbreiding van de bevoegdheid van het Rekenhof in verband met de opportuniteit van de uitgaven.

3. *Strijd tegen het dure leven, hervorming van de index.*

Door een doeltreffend conjunctuurbeleid en een politiek van inflatieremming zal een einde gesteld worden aan de stijging van de levensduurte en de bestendige muntontwaarding. Daardoor zal men eveneens de beveiliging van de koopkracht en verbetering van de levensstandaard totstandbrengen. De index van de kleinhandelsprijzen dient hervormd te worden om een betere weergave van de levensduurte te krijgen.

4. *Hervorming van de fiscale hervorming.*

Volgens het fiscaal hervormingsplan van de PVV moet men :

— de samenvoeging van de beroepsinkomsten van de echtgenoten afschaffen ;

— de controlevoorheffing afschaffen ;

— de sociale pensioenen vrijstellen van belastingen ;

— een nieuw stelsel van aftrekbaarheid der betaalde belastingen invoeren ;

— de belasting van de nalatenschappen in rechte linie verlichten ;

— de heffing in cascade van de overdrachtaks afschaffen.

5. *Huisvestingsbeleid.*

De PVV hecht groot belang aan haar huisvestingsbeleid. Minstens 65.000 nieuwe woongelegenheden moeten ieder jaar gebouwd worden.

Daarom zal de PVV :

— de bouwpremie verhogen tot 45.000 F ;

— voorstellen, dat de Staat het verschil tussen de rentevoet van de Algemene Spaar- en Lijfren-

tekas en die van de private kredietinstellingen, zou ten laste nemen ;

— de staatswaarborg toekennen tot beloop van 95 % van de bouwpijs ;

— aan de huurders van sociale woningen toelaten de eigendom van hun woning te verwerven ;

— een leningsformule aan verminderde rentevoet invoeren voor de verwerving van de bouwgrond ;

— de registratierechten verminderen en de « huurtoelage » instellen.

6. *Loonpolitiek.*

Men dient voortaan de nadruk te leggen op de verhoging van het rechtstreeks loon. Het onrechtstreeks loon zal nog alleen maar mogen verhoogd worden door een wet.

7. *Sociale politiek.*

Voor de zelfstandigen heeft de PVV een plan voor sociale gelijkmaking opgesteld, waarin zij vraagt :

— gelijke kinderbijslag voor zelfstandigen en loontrekkenden ;

— in verband met de verkrijging van het volledig pensioen, afschaffing van het onderzoek naar de bestaansmiddelen ;

— verhoging van het bedrag van het pensioen van 24.480 F tot 32.000 F, later tot het levensminimum van 48.000 F ;

— terugbetaling van de bijzondere gezondheidszorgen, verstrekt bij gelegenheid van een hospitalisatie.

Aan de kaders moet een bijzonder statuut toegekend worden. Bovendien moet men hun vertegenwoordiging op alle niveaus van het beheer van het land inrichten.

Door de uitwerking van het bovenvermeld plan voor zelfstandigen en door de aanpassing van de verkoopprijzen van de landbouwprodukten aan de reële produktiekosten, wil de PVV de pariteit van de landbouwsektor met de andere sektoren van de ekonomie bewerken.

De gepensioneerden moeten hun volledig pensioen behouden, zelfs indien zij verder een aktiviteit willen uitoefenen.

De PVV beschouwt het als haar plicht de rechten van de slachtoffers van de vaderlandse plicht te verdedigen. Aan de nationale werken zullen de noodzakelijke materiële middelen ter beschikking gesteld worden. Als contactmiddel met de verenigingen voor oorlogsslachtoffers moet een interministerieel comité worden opgericht. Verder dient men een hergroepering van de administratieve diensten op dit gebied door te voeren.

De Staat moet op billijke wijze de dragers van titels van de niet-gewaarborgde koloniale schuld schadeloos stellen.

Men zal bijzondere zorg dragen voor de gehandicapte kinderen. De PVV wil de uitkeringen verhogen tot 37.000 F en de prothesen kosteloos ter beschikking stellen. Het voornaamste is echter hen als volwaardige burgers in de maatschappij in te schakelen.

8. *Infrastructuur.*

Door de gezondmaking van de openbare financiën en de samenwerking met de privé-sektor zal men een groots plan voor de aanleg van autosnelwegen kunnen verwezenlijken. Dit plan voorziet de bouw van de autosnelweg van Wallonië, de autosnelwegen E₃, Antwerpen-Mechelen-Brussel-Luik, Brussel-Parijs, Antwerpen-Breda.

9. *Leger.*

De PVV stelt een grondige hervorming van de landsverdediging voor. Men moet de interventiestrijdkrachten in Duitsland uitsluitend uit beroepsmilitairen samenstellen. De binnenlandse strijdkrachten daarentegen zullen bestaan uit militairen die gedurende zes maanden verplichte nationale dienst zullen volbrengen.

10. *Politieke hervorming.*

De PVV wil het algemeen stemrecht zijn reële betekenis teruggeven door « de afschaffing van de kopstem of door iedere andere maatregel die tot een gelijkaardig resultaat zou komen ».

II. **Beschouwingen.**

Evenals bij de CVP moeten we bij de PVV onderscheid maken tussen het verkiezingsprogramma en het kiesplatform van de partij.

Wat betreft het verkiezingsprogramma kan men zeggen, dat ook de PVV de problemen en voor-

stellen op de verscheidene gebieden van de samenleving in termen van meer algemene politiek formuleert (als : economische expansie, gezondheids-politiek, gezinspolitiek), zoals de BSP.

In tegenstelling met de BSP en de CVP somt de PVV een hele reeks bevolkingsgroeperingen op, die zij allen meer welstand wil geven.

De PVV toont een bijzondere belangstelling voor de economische expansie en de fiscaliteit. De voorgestelde maatregelen betreffende de economische expansie dienen om de nieuwe uitgaven die het programma voorstelt, te financieren. De resultaten van de berekeningen, waardoor deze nieuwe uitgaven zouden gefinancierd worden, zijn niet geheel duidelijk.

Inzake sociale politiek richt de PVV zich niet uitsluitend naar één groepering, maar streeft zij naar verbeteringen van het levenspeil van alle groeperingen. Zij spreidt een lijst van sociale voordelen uit over alle lagen van de bevolking. Daarbij rijst de vraag op, hoe de verwezenlijkingen van deze beloften te financieren. Volgens een raming van de Syndikale Unie van de Middenstand betekenen gelijke kinderbijslagen voor de Staat een meeruitgave van 2,8 miljard F per jaar ; het minimumpensioen van 48.000 F een meeruitgave van 4 miljard 940 miljoen F per jaar, terwijl het afschaffen van het onderzoek naar de bestaansmiddelen 5 miljard 725 miljoen F meeruitgave zal meebrengen. Samen maakt dat een jaarlijkse meeruitgave van ongeveer 13,5 miljard F, zonder daarbij nog de andere uitgaven te rekenen, zoals de voordelen voor de gehandicapten en andere groeperingen, de uitgaven op militair gebied.

Van de drie grote partijen heeft alleen de PVV geen volledig landbouwprogramma met een eigen stempel. Uit de vage formules blijkt, dat er weinig aandacht is besteed aan de toekomst van de land- en tuinbouw.

Inzake militaire politiek is de PVV voorstander van een beroepsleger. De oprichting van een beroepsleger zal 4 à 5 miljard F per jaar meer kosten dan de huidige uitgaven voor landsverdediging. Nu kan de PVV wel rekenen op bezuinigingen op andere legeruitgaven, maar het is nog een vraag of die bezuinigingen zullen opwegen tegen de meeruitgaven voor het beroepsleger.

Betreffende het voorstel van de zesmaandenlegerdienst zal er eerst met de NATO moeten

onderhandeld worden. Wanneer de NATO weigert, zal er niets van de verwezenlijking van deze belofte terecht komen. Bovendien zijn zes maanden legerdienst ontoereikend om een dienstplichtige op te leiden.

Op het gebied van de buitenlandse politiek streeft de PVV naar ontwapening en beperking voor het gebruik van atoomwapens, maar zij wil toch dat de Amerikaanse atoombewapening verder als schild voor de Europese verdediging blijft dienen.

Aan te merken valt, dat in het programma van de PVV geen woord gerept wordt over de grondwetsherziening, de hervorming van de Staat, de taalpolitiek. Toch blijkt uit de propaganda die de PVV tijdens de verkiezingen voerde, dat de taalpolitiek haar zeer nauw aan het hart ligt, getuige het manifest van de Brusselse burgemeesters (20).

*
**

In haar kiesplatform geeft de PVV enige « trefende » onderwerpen van haar verkiezingsprogramma aan, zoals stabiliteit van de munt, strijd tegen het dure leven, hervorming van de fiscale hervorming, eigendom voor iedereen, een politiek van hoge lonen. Vervolgens richt het kiesplatform zich tot speciale groeperingen : zelfstandigen, kaders, landbouwers, gepensioneerden, oorlogsslachtoffers, dragers van titels van de koloniale schuld, gehandicapten. Twee voorname punten voor de PVV zijn ook het leger en het plan Vanaudenhove. Een bijzonder punt, dat niet in het verkiezingsprogramma vermeld wordt, is de afschaffing van de kopstem.

Wanneer men dit kiesplatform vergelijkt met het kiesplatform dat door de PVV als los blad onder het publiek verspreid werd, blijken er enige verschillen in de samenstelling te bestaan (21). In dit verkiezingsblad krijgen, naast de reeds vermelde thema's, ook de jeugd, de vrijetijdsbesteding, de hervorming van de Staat en de waarborging van de grondwettelijke vrijheden in min of meerdere mate een plaats. In verband met de waarborging van de grondwettelijke vrijheden spreekt de PVV zich uit voor de vrijheid van de burger inzake taalgebruik. Zij vraagt hierbij de herziening van de wetten Gilson-Larock. I.v.m. de hervorming van de Staat wordt weinig of niets voorgesteld.

HET VERKIEZINGSPROGRAMMA VAN DE VOLKSUNIE

In het vooruitzicht der wetgevende verkiezingen van 23 mei 1965 richtte de VU een bijzonder verkiezingskongres in op 11 april in het Kongressenpaleis te Brussel. Op dit kongres werd het verkiezingsprogramma ter goedkeuring voorgelegd.

De VU beschouwt zich niet meer als een zweep-partij ; zij wil een volwaardige partij worden, een oppositiepartij echter die zichzelf niet wijsmaakt dat zij groot genoeg zal zijn om aan de regering deel te nemen (22). Die volwaardigheid vereiste een volledig programma dat de VU dan ook voorlegt, met een uitgewerkt sociaal-ekonomisch gedeelte, opdat men niet meer zeggen zou dat daarvoor bij de VU geen belangstelling was (23).

I. Inhoud van het verkiezingsprogramma.

In de inleiding van het programma drukt de VU haar beslistheid uit, de verkiezingsstrijd te voeren in het teken van het verzet tegen de voorgenomen grondwetsherziening en de strijd voor een federale hervorming van de Staat.

Deze federale hervorming is voor de VU het sluitstuk van haar streven naar de algehele ontplooiing en de grootst mogelijke welvaart voor heel Vlaanderen. Dit streven komt tot uiting in een eigen politieke, sociale, ekonomische en kulturele visie van de VU.

In het programma van de VU kan men vier delen onderscheiden, met als hoofdtema's : algemene politiek, mens en gemeenschap, mens en arbeid, sociaal-ekonomische politiek.

1. ALGEMENE POLITIEK.

In dit deel behandelt de VU achtereenvolgens haar algemeen, financieel, militair en internationaal beleid.

(20) Manifeste des Bourgmestres e.a. des grandes communes de l'agglomération bruxelloise, mai 1965.

(21) Verkiezingsblad, kiesplatform van de PVV.

(22) Aldus de h. Van der Elst, op het VU-kongres, Brussel, 11 april 1965.

(23) Verkiezingsprogramma van de Volksunie, 1965.

Algemeen beleid.

De VU verzet zich uit alle macht tegen de voorgenomen grondwetsherziening en streeft verder naar een federale hervorming van de Staat, met Vlaanderen en Wallonië als deelstaten en de Brusselse agglomeratie als een paritair beheerd Rijksgebied.

In een unitair staatsverband moeten de bevoegdheden, de ambten, enz., aan de Vlamingen door een proportionele en niet door een paritaire verdeling worden toegewezen.

De VU wil vervolgens herziening van de taalgrens, de afschaffing van het bijzonder administratief arrondissement der randgemeenten, maatregelen tegen de machtsconcentratie van Brussel, en amnestie.

Op het gebied van de buitenlandse politiek vraagt de VU veiligstelling van de belangen van de Vlaamse gemeenschap, en algehele gelijktijdige ontwapening.

Financieel beleid.

Binnen het kader van de gezondmaking van het financieel beleid stelt de VU voor : een meer verantwoord beheer der staatsschulden te voeren en strenger toezicht door het Parlement te laten houden.

Op fiscaal gebied vraagt de VU o.a. : afschaffing van het cascadesysteem van taksen en vervanging door één heffing, verlaging van de overdrachtstaks van 6 % tot 5 %, verhoging van het belastingvrij minimum in de personele belasting tot 50.000 F, wederinvoering van de aftrekbaarheid der belastingen, fiscale vrijstelling van de ouderdomspensioenen en vermindering van successierechten voor kleine nalatenschappen.

Leger.

Om de toestanden in het Belgisch leger voor de Vlamingen te verbeteren, stelt de VU voor : Vlaamse eenheden met Vlaamse officieren, hoger militair onderwijs met nederlandsstalige en franstalige afdelingen.

Andere maatregelen i.v.m. het militair beleid zijn : teruggroeping van de strijdkrachten uit Duitsland, beperking van de legerleiding door rationalisatie en herziening van de verbintenissen met de NATO, het bezorgen van een volwaardig statuut

aan de dienstplichtigen (verhoging van de soldij, uitoefening van het stemrecht), het verhinderen van deelname van België aan een multilaterale kernmacht.

Internationaal beleid.

In het raam van haar internationaal beleid wenst de VU versnelde bevordering en aanwerving van Vlaamse ambtenaren en diplomaten in het departement van Buitenlandse Zaken, samenwerking met Nederland om de Nederlandse cultuur te verspreiden.

Aan de ontwikkelingslanden moet hulp verstrekt worden onder de vorm van uitrustingsgoederen, onderwijs en gecontroleerde technische bijstand.

Op Europees vlak wil de VU versnelling van de politieke eenwording, waarborgen voor een democratische beleidsvorming, en controle in de Europese instellingen.

2. MENS EN GEMEENSCHAP.

In het deel « Mens en Gemeenschap » schenkt de VU haar aandacht aan jeugd en gezin, gezondheidszorg, gehandikaptten, bejaarden, cultuurbeleid en onderwijs, en ruimtelijke ordening.

Gezins- en jeugdbeleid.

Voor gezins- en jeugdbeleid wordt een afzonderlijk departement gevraagd. Verder dringt de VU aan op : verhoging van de staatstussenkomst voor gezinshulp en voorhuwelijks sparen, 1.000 F toeslag per maand voor moeders aan de haard, gelijke gezinsvergoedingen voor zelfstandigen en werknemers, invoering van een stelsel van half-time-werk voor de gehuwde vrouw, stemrecht op 18-jarige leeftijd.

Gezondheidszorg.

Om een kwaliteitsgeneeskunde voor iedereen te waarborgen vraagt de VU om een onafhankelijk toezicht op de werking van de poliklinieken, mutualiteiten en verzekeringsorganismen, en een tweejaarlijks kosteloos medisch onderzoek.

Gehandikaptten.

In verband met de steun aan de gehandikaptten stelt de VU voor : centralisatie van de hulp in één departement, uitbreiding van de financiële hulp, volwaardig loon, verbetering en uitbreiding van de instellingen, ook voor de geesteszieken.

Bejaarden.

Het plan voor de bejaarden voorziet de verhoging van het ouderdomspensioen tot 52.000 F voor alle gezinshoofden, vrijstelling van belasting der ouderdomspensioenen, verlofgeld voor gepensioneerden o.m. door invoering van gratis vervoerbewijs, bouw van aangepaste bejaardenwoningen, pensioenverkrijging vanaf 60 jaar bij slechte gezondheidstoestand, herleiden van de bewijslast tot 1945, meer arbeidsvrijheid.

Kultuurbeleid en onderwijs.

Op de eerste plaats eist de VU een volwaardige kulturele autonomie, met volledige splitsing van de begrotingen en van alle overheidsdiensten op het vlak van cultuur. Bovendien stelt de VU voor : de oprichting van een Hoge Raad voor de Nederlandse Cultuur, meer contacten tussen Zuid en Noord, steun aan kunstenaars en kulturele verenigingen, aktivering van het beleid van volksovoeding.

Op gebied van het hoger onderwijs wil de partij vergemakkelijking van de studiemogelijkheden voor de Vlaamse jeugd, o.a. door rationele uitbouw van het onderwijsnet, een beter stelsel van studiebeurzen en de oprichting van een volwaardige universiteit te Antwerpen. Men dient de nederlandsstalige afdelingen van de universiteiten te Leuven en Brussel een volledig autonoom statuut en ontwikkelingsmogelijkheden te geven, terwijl de franstalige afdeling te Leuven naar Wallonië dient overgebracht te worden.

Op onderwijsgebied vraagt de VU verder : nauwe samenwerking met Nederland, gelijkwaardigheid der diploma's in België en Nederland, stopzetting van de geldverspilling, wettelijk statuut voor het personeel van het vrij onderwijs, beëindiging van de verfransing van de Vlaamse kinderen in de Brusselse scholen.

Ruimtelijke ordening.

In het kader van de ruimtelijke ordening moet vooral aandacht besteed worden aan de afbakening van residentiële, industriële en landbouwzones, met behoud van het natuurschoon en het landschap. Daarenboven moet het algemeen belang steeds het privaat belang overheersen.

Om de grondspekulatie tegen te gaan, zullen de bestemming en de prijzen van de gronden door de overheid vastgelegd worden.

Met het oog op deze beginselen werd door de VU een uitgebreid en gedetailleerd plan voor de ruimtelijke ordening in Vlaanderen opgesteld(24). Daarin wordt tevens de uitbreiding van de Brusselse agglomeratie onder de loep genomen.

Inzake huisvesting stelt de VU voor : verhoging en aanpassing van de bouwpremies en kredieten, gelijke voorwaarden voor arbeiders en bedienden m.b.t. de kleine Landeigendom, afschaffing van sociale differentiatie in de nieuwe woonwijken.

3. MENS EN ARBEID.

De aandacht van de VU gaat in dit deel voornamelijk uit naar de bevolkingsgroepen die het minst bedeed zijn of met zware moeilijkheden te kampen hebben : loon- en weddetrekkenden, land- en tuinbouw en visserij, zelfstandigen, ambtenaren.

Loon- en weddetrekkenden.

Voor deze groep vraagt de VU : verhoging van de levensstandaard tot het rijksgemiddelde voor de werknemers in Vlaanderen, instelling van een pendelvergoeding bij meer dan 80 minuten reizen, behoud van de koopkracht van de lonen door een ware indexpolitiek, herziening van de indexlijst, 40-uren werkweek en veralgemening van de 5-dagenweek, gelijke lonen bij gelijk werk voor mannen en vrouwen, meer werkgelegenheid in eigen streek, afschaffing van de tweede bijdrage voor ziekteverzekering bij werkende echtgenoten, uitbreiding van de bevoegdheden van de ondernemingsraden, het samenvallen van de maatschappelijke zetel der bedrijven met de voornaamste bedrijfszetel, aanvulling van de vernederlandsing van het bedrijfsleven.

Land- en tuinbouw, visserij.

Voor de land- en tuinbouwers die verstoken blijven van de verworvenheden van de welvaartsperiode en van de meest elementaire sociale voorzieningen, stelt de VU een uitgebreid programma voor, waarin ondermeer gevraagd wordt om onmiddellijke bodembeschermende maatregelen, afbakening van landbouwzones, verbetering van de infrastructuur, uitbouw van het landbouwonderwijs en voorlichtingsdiensten, verbetering van het

(24) Zie: Ontwikkelingsplan voor Vlaanderen, 1965-1975, uitg. SEW-Volksonie, Brussel, 1965, 112 blz.

sociaal statuut, verruiming van de afzet, hervorming van het landbouwfonds.

Inzake visserij streeft de partij naar stabilisatie van de marktprijzen, vast loon met een speciale vergoeding in verhouding tot de vangst, verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd tot 50 jaar.

Zelfstandigen.

Voor de zelfstandigen eist de VU op sociaal vlak : verhoging van het gezinspensioen tot 50.000 F, afschaffing van het onderzoek der bestaansmiddelen, gelijke kinderbijslagen en geboortepremie voor werknemers en zelfstandigen, afschaffing van de verplichte solidariteitsbijdrage bij verlengde loopbaan, veralgemeend gelijkheidsregime inzake ziekteverzekering met dekking van alle risico's, uitschakeling van de tweede bijdrage RMZ bij werkende echtgenoten, invoering van het solidariteitsbeginsel voor de RMZ-bijdrage, vermindering van de bijdragen met 25 % voor bedrijven met minder dan vijf werknemers.

Op economisch vlak eist de VU o.a. verruiming van de afzet, verbetering van de beroepsopleiding, beschermende maatregelen voor kleinhandel en ambacht, ruimere kredietmogelijkheden voor de kleine en middelgrote ondernemingen.

Op fiscaal gebied eist de VU : afschaffing van de samenvoeging van de inkomsten van de echtgenoten en wederinvoering van de aftrekbaarheid van de belastingen, verhoging van het winstaandeel aan de meewerkende echtgenote, veralgemening van het forfaitstelsel voor bepaling van de bedrijfslasten.

Ambtenaren.

Het program van de VU voor de ambtenaren omvat : afschaffing van de pariteit van de leidende ambten en instellen van een proportioneel aandeel, versnelde bevordering van Vlaamse ambtenaren, onmiddellijk invoering van volledige taalkaders, gebruik van Nederlands tot op het hoogste vlak. Verder wordt voorgesteld : volledige depolitiasatie van het openbaar ambt, modernisering van het staatsapparaat, kaderwet met eenvormig statuut voor alle ambtenaren in openbare functies, meer vormingsinstituten, bevordering van de interpenetratie van openbare en partikuliere loopbanen door behoud van de verworven pensioenrechten, automatische perkwatie van de pensioenen.

4. SOCIAAL-EKONOMISCHE POLITIEK.

Zonder sociaal-economische ontvoogding is er geen volledige ontvoogding van Vlaanderen mogelijk. Geleidelijkaan dringt zich op economisch gebied een federalisering van verschillende organen op. In het kader van de West-Europese ruimte dienen Vlaanderen en Wallonië beschouwd te worden als twee socio-economische gewesten met eigen problemen, aldus het programma van de VU. De regionale economie moet planmatig uitgebouwd worden.

De overheid moet zoveel mogelijk ruimte laten voor de ontplooiing van het vrij initiatief. Zij dient slechts tussenbeide te komen als het privé-initiatief t.a.v. het algemeen welzijn tekort schiet. Dit geldt ook op het gebied van de produktiemiddelen.

Infrastructuur, industrialisatie en tewerkstelling.

Met het oog op de uitbouw van de regionale economie en de toekomstige evolutie van het verkeer en de tewerkstelling in Vlaanderen moet een urgentie-programma worden doorgevoerd. Daarom stelt de VU voor : de uitvoering van haar tienjarenplan inzake openbare werken en tewerkstelling, waarbij in totaal respectievelijk 95 miljard F en 260 miljard F aan investeringen zijn voorzien (25).

Kleine en middelgrote ondernemingen.

De kleine en middelgrote ondernemingen verdienen een bijzondere zorg van de overheid. Daarvoor wil de VU : uitbreiding van de overheidskredieten, oprichting van een Vlaams instituut voor de KMO, hervorming en aanpassing van het onderwijs- en scholingsstelsel, voorlichting voor en steun aan kooperatie in de produktie- en distributiesektor, vertegenwoordiging van de KMO-sektor in de verschillende sociale en economische organen.

Economische programmatie.

In verband met de economische programmatie eist de VU : de omvorming van het Bureau voor Economische Programmatie tot een Waals en Vlaams Planbureau, de samenvoeging van de Nationale Arbeidsraad en de Centrale Raad voor

(25) Zie: Ontwikkelingsplan voor Vlaanderen, 1965-1975, uitg. SEW-Volksunie, Brussel, 1965, 112 blz.

het Bedrijfsleven tot een Sociaal-Economische Raad en de splitsing van deze raad in Vlaamse en Waalse afdelingen, de omvorming van de Nationale Investeringsmaatschappij tot een Vlaamse en Waalse Investeringsmaatschappij.

Vervolgens wil de VU de energiesector onder overheidscontrole, de nationalisering van het kerncentrum te Mol en de Sabena, het breken van de monopolieposities van de grote geldmachten (holdings, trusts, enz.) en sluitende controle daarop, gemeenschappelijk overheidsbeheer van de Limburgse steenkolenmijnen. Tenslotte eist de VU :

— de aanpassing van de investeringsplannen in Vlaanderen en Wallonië aan het spaarvermogen van deze gemeenschappen ;

— democratische controle van de Europese economische integratie ;

— aandacht voor de concurrentiepositie van onze bedrijven op internationaal vlak.

II. Beschouwingen.

De Volksunie treedt bij deze verkiezingen voor het eerst met een volledig programma naar voren.

In tegenstelling tot de traditionele partijen die in hun verkiezingsprogramma over de actuele kwestie van de grondwetsherziening zwijgen, brengt de VU deze kwestie vanaf het begin duidelijk aan de orde.

Door de invoering van de voorgenomen grondwetsherziening wordt een aanslag op de Vlaamse democratische meerderheid gepleegd, aldus de VU. Daarom verzet de partij zich heftig tegen deze grondwetsherziening.

Om de volledige ontplooiing van Vlaanderen mogelijk te maken, eist de VU de federale hervorming van de Staat, met Vlaanderen en Wallonië als deelstaten en de Brusselse agglomeratie als paritair beheerd Rijksgebied. Over de verdere uitbouw van deze federale Staat wordt in het verkiezingsprogramma weinig gezegd.

Afgezien van de beklemtoning van de rechten van de Vlamingen, brengt het gedeelte over de algemene politiek weinig nieuws aan.

Op sociaal gebied stelt de VU een reeks maatregelen voor met betrekking tot een aantal bevol-

kingsgroepen, die veel gelijkenis vertonen met die van andere politieke partijen.

Aan de ruimtelijke ontwikkeling in Vlaanderen heeft de VU speciale aandacht besteed in een tienjarenplan, zonder daarover veel te vermelden in het verkiezingsprogramma. Dezelfde aanmerking geldt gedeeltelijk ook voor haar sociaal-economische politiek. De plannen van de VU i.z. infrastructuur, openbare werken en tewerkstelling in Vlaanderen laten in het verkiezingsprogramma een groot vraagteken achter bij de Vlaamse kiezers, ook al omdat het « Ontwikkelingsplan 1965-1975 voor Vlaanderen » geen grote oplage telde.

Vermelden wij verder nog de eis tot oprichting van een Vlaams Planbureau, een Vlaamse Sociaal-Economische Raad en een Vlaamse Investeringsmaatschappij, welke instellingen het Front Wallon onder Waalse vlag voor Wallonië wil.

HET VERKIEZINGSPROGRAMMA VAN DE KOMMUNISTISCHE PARTIJ VAN BELGIE, I (26).

I. Inhoud van het verkiezingsprogramma (27).

Het verkiezingsprogramma van de KPB staat in het teken van de vrede, welvaart, structuurhervormingen en federalisme. Deze wil de partij verwezenlijken door de samenbundeling der volkskrachten en door de ontwikkeling van de democratie.

Inzake algemeen beleid wil de KPB ondermeer de democratie ontwikkelen door de verovering van het recht op raadpleging bij volksinitiatief, en door het federalisme de gelijkheid van de twee nationale gemeenschappen in rechte verzekeren. Verder wijst de partij een reaktionaire grondwetsherziening af.

Op economisch gebied wenst de KPB verzekering van de welvaart door anti-kapitalistische en sociale structuurhervormingen, alsook verwezenlijking van het kontrolerecht der arbeidersorganisaties op de Belgische en buitenlandse kapitalistische monopolies.

(26) Bedoeld is hier de Moskou-gezinde Kommunistische Partij van België.

(27) Zie: *De Rode Vaan*, 15 april 1965, blz. 3.

Met betrekking tot het militair beleid vraagt de partij : uittreding uit de NATO en weigering van de diktaten van de « koloniale maatschappijen », massale vermindering van de militaire uitgaven, vermindering van militaire dienstdienst en democratisering van het leger, actieve deelname van België aan de verdediging van de vrede, en afwijzing van een MLF.

Op internationaal vlak wil de KPB de erkenning van de Chinese Volksrepubliek, en steun aan de volken die voor hun onafhankelijkheid strijden, o.a. in Vietnam en Congo.

Op sociaal gebied heeft de KPB zich voorgenomen de eisen te ondersteunen die door de gesyndiceerden gesteld werden, evenals door de organisaties van de gepensioneerden, de vrouwen en de jongeren, de genietters van sociale vergoedingen, de oorlogsslachtoffers, de oudstrijders en weerstanders, de democratische groeperingen ter verdediging van de beroepsbelangen der zelfstandigen, middenstanders en boeren. Meer in het bijzonder : het recht op arbeid, de bestaanszekerheid, het gewaarborgd jaarloon, 40-uren werkweek, het pensioen aan 60 jaar zonder loonsverlaging, pensioen aan 75 % van het gemiddelde loon, de automatische perenkwaat van de pensioenen, instelling van een Nationale Gezondheidsdienst, democratisering van het onderwijs, stemrecht op 18 jaar voor iedereen, intrekking van de anti-stakingswetten. Men moet de rechten van de vakbonden in het politiek leven opvoeren en hun onafhankelijkheid eerbiedigen.

II. Beschouwingen.

Bij de behandeling van de inhoud van het KPB-verkiezingsprogramma hebben wij het tweede gedeelte van het programma met de positieve voorstellen doorgelicht. Het eerste deel is voornamelijk negatief ingesteld en bestaat uit een reeks aanklachten tegen de politiek van de vorige regering en tegen de geldmachten. De traditionele eis van meer macht aan de arbeiders blijft hierbij niet achterwege.

Evenals de Volksunie, verwerpt de KPB het CVP-BSP-ontwerp tot grondwetsherziening en streeft zij naar de federale hervorming van de Staat.

Op economisch gebied stelt de KPB de vanouds bekende eisen van anti-kapitalistische en sociale structuurhervormingen, terwijl haar voorstellen tot vermindering van de militaire inspanningen ook geenszins nieuw zijn.

De eisen op sociaal gebied zijn zodanig voorgesteld, dat zij alle mogelijke kiezers kunnen aantrekken ; zij verschillen in niets van die van de andere politieke partijen.

Tenslotte moeten we hier vermelden dat de KPB, om een aantal linkse socialistische te winnen, met verschillende lijsten een kartel heeft gevormd o.a. met de PWT in Henegouwen en met de « Union de la Gauche Socialiste » te Brussel. Elk van deze partijen blijft onafhankelijk en behoudt zijn ideologische originaliteit. Het kartel is gebaseerd op een gemeenschappelijk verkiezingsprogramma, dat praktisch hetzelfde programma is als dat van de partnerpartijen.

HET VERKIEZINGSPROGRAMMA VAN HET FRONT DEMOCRATIQUE DES BRUXELLOIS FRANCOPHONES

Het FDF is een politieke partij van franstalige Brusselaars met verschillende overtuigingen en ideologieën, gegroepeerd rond een gemeenschappelijke noemer d.i. « de verdediging van de essentiële democratische rechten, op de eerste plaats de fundamentele vrijheden inzake taal en cultuur » te Brussel. Deze partij wil een tegenwicht vormen voor de taalwetten die het gevolg zijn van de Vlaamse overheersing binnen de drie traditionele partijen.

I. Inhoud van het verkiezingsprogramma (28).

De Brusselse agglomeratie is de ontmoetingsplaats van twee culturen die zich vrij moeten kunnen ontplooiën, aldus het programma. Als de Hoofdstad werkelijk een Europese roeping heeft, moet zij ook « une terre d'accueil » zijn voor andere culturen en talen. Zij mag geen ghetto worden waar dwang, verdrukking en inquisitie heerst.

(28) Front Démocratique des Bruxellois Francophones, FDF, Elections législatives, 23 mai 1965, Bruxelles, 1965, pp. 7-11.

Het FDF streeft daarom naar de afschaffing van de taalwetten Gilson en Larock-Van Elslande, en naar een complete herziening van de taalwetgeving.

Er moet een nieuw arrondissement Hoofdstad-Brussel opgericht worden, dat zal omvatten : de negentien gemeenten van de agglomeratie ; die van de zes gemeenten van het nieuw arrondissement (29), welke zich door een referendum uitspreken voor de aanhechting bij Hoofdstad-Brussel ; de gemeenten of gedeelten van gemeenten uit de omgeving die eveneens bij Brussel willen.

In dit nieuw arrondissement dient men terstond de vrijheid van het gezinshoofd inzake onderwijs, opvoeding en cultuur te herstellen.

Op administratief gebied zal men in de gemeentelijke administratie, in de mate van het noodzakelijke, tweetalige diensten inrichten om elke burger in zijn eigen taal te begrijpen, (zonder verplichting tot individuele tweetaligheid.) Dezelfde principes moeten toegepast worden in de centrale en regionale openbare diensten, de parastatalen en de diensten van nationaal belang, zoals het vliegveld van Zaventem, met inbegrip van de Sabena.

Zonder enige wijziging, moet artikel 23 van de Grondwet dat de vrijheid van taalgebruik waarborgt, gehandhaafd worden, vooral wat betreft de privé-bedrijven.

Verder zal, met goedkeuring van de gemeenteraden van het nieuw arrondissement, een interkommunale opgericht worden om het beleid voor de gemeenschappelijke belangen op sociaal, economisch en cultureel gebied te coördineren.

Tenslotte zet het FDF zich in om, binnen het kader van het toekomstig arrondissement Brussel, alle minderheden te verdedigen. De partij wil eenzelfde gelijkwaardig statuut voor de franstalige en nederlndstalige minderheden in alle gemeenten van het arrondissement, waar een belangrijke minderheid aanwezig is.

II. Beschouwingen.

In het verkiezingsprogramma van het FDF komt duidelijk tot uiting dat deze partij specifiek fransstalig — Brussels is. Met alle mogelijke argumenten poogt het FDF de « rechten » van de franstalige

Brusselaars te handhaven en uit te breiden. De partij heeft het recht om deze « rechten » te verdedigen, maar de argumenten die soms gebruikt worden, geven op zijn minst blijk van (bewuste of onbewuste) kortzichtigheid.

Brussel is het ontmoetingscentrum van twee culturen die zich vrij moeten kunnen ontplooiën. Inderdaad, het zou zo moeten zijn, maar de werkelijkheid is anders ; de vraag kan gesteld worden of die ooit zal veranderen, wanneer de FDF-eis tot afschaffing van de taalwetten Gilson en Larock-Van Elslande en de herziening van de taalwetgeving, ingewilligd werd. In elk geval is er van een vrije ontplooiing van de Vlaamse cultuur in Brussel weinig sprake.

Brussel mag geen ghetto worden, waar dwang, verdrukking en inquisitie heerst. Deze zin is opgesteld dat er verschillende uitleg mogelijk is.

Indien deze bewoordingen voor de Vlaamse gemeenschap in Brussel bedoeld zijn, zijn zij een belediging voor de Vlamingen. Maar misschien wil men hetzelfde argument uit de handen van de tegenpartij nemen.

Op administratief gebied zal men in de Brusselse agglomeratie in de openbare diensten tweetalige diensten inrichten om elke burger in zijn eigen taal te verstaan. Een redelijk voorstel, waarvan weinig overblijft als men daarbij leest, dat het « in de mate van het noodzakelijke » zal gebeuren.

Tot slot merken we op, dat het programma van het FDF in zijn geheel gericht is op de taal- en cultuurpolitiek in Brussel en omgeving, en dat er hierbij geen sprake is van een sociaal-economisch programma.

HET VERKIEZINGSPROGRAMMA VAN HET FRONT WALLON

Het Front Wallon heeft als doelstelling alle democratische en progressieve Walen te groeperen, welke ook hun filosofische of religieuze overtuiging is en tot welke professionele groepering

(29) Zie: artikel 7 van de wet van 2 augustus 1963.

zij ook behoren, om de noodzakelijke Waalse eenheid te verwezenlijken tot ontplooiing van het Waalse volk.

I. Inhoud van het verkiezingsprogramma (30).

In haar plan voor een vernieuwd Wallonië eist het FW een grondige hervorming van de structuren.

Op politiek gebied moet men de gelijkheid van rechten en bevoegdheden tussen Vlaanderen en Wallonië vestigen in een federaal systeem. De beide gemeenschappen moeten in hun eigen gebied vrijheid van handelen krijgen.

Ter bevordering van de democratie wil de partij de directe democratie invoeren door het recht op volksreferendum voor belangrijke kwesties in de Grondwet op te nemen.

Verder vraagt het FW de afschaffing van de wetten Gilson en Larock-Van Elslande, terugkeer van de Voerstreek naar Luik, de taalgrens, eentalig frans in Wallonië, tweetaligheid in de administratie en eentaligheid van de individuen te Brussel.

Op economisch gebied stelt het FW de uitwerking en toepassing van een plan voor heel Wallonië voor. Dit plan omvat o.a. de oprichting van een aantal Waalse instellingen zoals een Sociaal-Economische-Kulturele Raad, een Waals Planbureau, een Investeringsmaatschappij, een Kredietmaatschappij, een maatschappij voor Energie en voor het Vervoer.

Op sociaal gebied wordt de oprichting gevraagd van een instituut voor Algehele Zekerheid, voor Arbeid en Tewerkstelling, voor Vakantie en Vrije tijd, voor het Gezin, en voor Huisvesting.

Op cultureel gebied stelt het FW voor : de oprichting van een instituut voor Kultuurbevordering en Vrije tijd, voor Beroepsoriëntering, voor Jeugd en Sport, en voor Wetenschappelijk Onderzoek.

Het federaal stelsel zal Wallonië in staat stellen zich op harmonieuze wijze in Europees verband te integreren. Het FW verzet zich tegen de Beneluxpolitiek die strijdig is met de belangen van het Waalse volk.

In een uitgebreid sociaal programma stelt het

FW een aantal maatregelen voor met betrekking tot de moeders, jonggehuwden, loon- en weddetrekkenden, gepensioneerden, oorlogsslachtoffers, jeugd, middenstand en vrije beroepen, landbouwers en gezondheidszorg.

Het plan voorziet een statuut voor de moeders-aan-de-haard en voor buitenhuiswerkende moeders. Het statuut van de jonggehuwden bevat speciale voorwaarden inzake huisvesting, onderwijs, huishoudelijke uitrusting.

Voor de loon- en weddetrekkenden wordt gevraagd : 40-uren werkweek, 30 dagen vakantie met dubbel loon, herziening van de index.

Voor de gepensioneerden wil het FW : aanpassing van de sociale uitkeringen aan de index, automatische perkwatie voor alle ambtenaren, verhoging van het pensioen tot het minimum van 60.000 F op 60-jarige leeftijd, toekenning van 75 % van het loon, vervroegd pensioen voor invaliden en gehandikaptten.

De rechtvaardige eisen van de oorlogsslachtoffers moeten terstond ingewilligd worden. Voor de erkende oorlogsinvaliden moet de mogelijkheid geschapen worden om op 55 jaar pensioen te nemen.

Een politiek voor de jeugd moet omvatten : vanjongsaf een onderzoek naar ieders mogelijkheden en systematische aanmoediging van de aangeboren talenten. Verder stelt het FW voor : pré-salaris voor de studenten, stemrecht op 18-jarige leeftijd en stemrecht voor de dienstplichtigen, vermindering van de dienstdtijd tot zes maanden.

Voor de middenstand en ambachtlieden wil het FW : de herwaardering van het beroep, bevrijding uit de greep van de grote trusts, eenzelfde sociaal-zekerheidsstelsel als dat van de werknemers.

Het plan voor de landbouwers bevat : de bevrijding van de landbouwers uit de greep van de grote landbouwmaatschappijen, ontwikkeling van een koöperatief landbouwsysteem, gelijkheid met de andere lagen van de aktieve bevolking.

Ter bevordering van de economische expansie stelt het FW als bronnen voor :

(30) Plan pour le renouveau Wallon, in: *Front Wallon*, numéro spécial, Elections législatives, 23 mai 1965, p. 2.

— een massale vermindering van de staatsuitgaven door afschaffing van het pluralisme der instellingen ;

— vermindering van de militaire uitgaven ;

— scherpere maatregelen tegen belastingontduiking ;

— vermindering met 50 % van het aantal parlementsleden en vergoeding op basis van hun prestaties ;

— afschaffing van de kumuls der parlementsleden, die leidende functies bekleden in vakbonden en administratieve diensten.

II. Beschouwingen.

Het FW kan beschouwd worden als een aftakking van de MPW (31). Het is een Waalse beweging, die in het kader van een politieke partij de Waalse eenheid wil tot standbrengen.

Zoals de Volksunie voor Vlaanderen, zo komt het FW met een aantal specifieke eisen voor Wallonië voor de dag. In een plan voor de ontplooiing van Wallonië vraagt het op de eerste plaats een federale staatshervorming, met Wallonië en Vlaanderen als deelstaten. De agglomeratie Brussel komt niet ter sprake.

Het plan van het FW omvat ook de oprichting van een aantal Waalse instellingen, zoals een Waals Planbureau, een Waalse Investeringsmaatschappij, enz. ; instellingen die de VU onder Vlaamse naam in Vlaanderen wil oprichten.

Inzake taalpolitiek is er grote overeenkomst met het FDF, de PWT en de PVV : afschaffing van de wetten Gilson en Larock-Van Elslande, herziening van de taalwetgeving, tweetaligheid in de administratie te Brussel, pro-Franse cultuur.

In het sociaal programma dat zich tot een groot aantal bevolkingsgroeperingen richt, worden een reeks voorstellen gedaan die we reeds meerdere keren bij andere politieke partijen hebben ontmoet.

Het FW meent, dat de belangen van het Waalse volk in Beneluxverband niet voldoende behartigd worden, en verzet zich derhalve tegen de Beneluxpolitiek. Klaarblijkelijk voelt de partij zich in een kader van overwegend nederlands sprekenden niet op haar gemak.

HET VERKIEZINGSPROGRAMMA VAN DE PARTI WALLON DES TRAVAILLEURS

I. Inhoud van het verkiezingsprogramma (32).

De PWT aanvaardt het Handvest van Quaregnon, dat het fundamenteel charter is van elke progressist, aldus het programma. Zij wil alle arbeiders, hand- of hoofdarbeiders, groeperen om een Waals programma voor het welzijn van het Waalse volk te verdedigen. Haar programma is voornamelijk gegrondvest op structuurhervormingen, anti-kapitalisme en federalisme.

De Waalse Arbeiderspartij zal de konklusies van de Ronde-tafel bestrijden. Een volksraadpleging wordt aanbevolen als middel om op democratische wijze tot het federalisme te komen.

Op buitenlands gebied spreekt de partij zich uit tegen het militair bondgenootschap van de NATO en voor de opnemng van kommunistisch China in de UNO.

Bovendien wil zij onafhankelijkheid t.o. de twee blokken. Zij eist de afschaffing van het Beneluxverdrag en spreekt zich uit voor samenwerking met de ontwikkelingslanden, zonder bevoorrechte banden met Congo.

Op sociaal-ekonomisch gebied bevestigt de partij haar trouw aan de beginselen van het Handvest van Quaregnon, met name aan de paragraaf over de kollektieve toeëigening van de produktiemiddelen. De partij eist een betere verdeling van het nationaal inkomen en de kollektivering van de sektoren van energie, de kredieten, de banken en de verzekeringen.

Op sociaal gebied wil de partij : kosteloze geneeskunde, vermindering van de arbeidsduur tot 40-uren werkweek, pensioen op 60-jarige leeftijd, onmiddellijke toepassing van de 75 % voor het pensioenbedrag, erkenning van het recht op arbeid, talrijke sociale huisvestingen, 100.000 nieuwe

(31) De h. R. Moreau, de leider van het FW, is lange tijd de adjunkt van de h. Genot geweest, de huidige sekretaris-generaal van de MPW. De h. R. Moreau scheidde zich van de MPW af en sloot zich aan bij de « Parti d'Unité Wallonne » om het FW te stichten.

(32) vgl.: Rapports au congrès général des diverses formations politiques fédéralistes Wallonnes du 27 juin 1965, Liège, 1965.

werkgelegenheden, vier weken verlof met dubbel loon, en een jeugdbeleid.

II. Beschouwingen.

In december 1964 verkondigde het BSP-kongres in een motie de onverenigbaarheid van « Links » en « La Gauche » enerzijds en het lidmaatschap van de BSP anderzijds. De militanten van de linkse socialisten besloten daarop een nieuwe partij op te richten, die federalistisch en meer links was. Op 27 december 1964 werd te Luik de « Parti Socialiste des Travailleurs » gesticht, gevolgd door de oprichting van de Waalse federatie van deze partij, de « Parti Wallon des Travailleurs », op 27 februari 1965 te Charleroi.

Het verkiezingsprogramma van de PWT is geïndividueerd op structuurhervormingen, anti-kapitalisme en federalisme. Inzake federalisme sluit het aan bij het programma van het FW, terwijl het voor wat betreft het anti-kapitalisme en structuurhervormingen, links-socialistisch georiënteerd is.

De PWT laat herhaaldelijk in haar programma blijken, dat zij trouw blijft aan de beginselen van het Handvest van Quaregnon, dat volgens haar door de BSP verloochend wordt. Terwijl de BSP bijvoorbeeld hervormingen binnen het kapitalistische regime tracht door te voeren, wil de PWT het kapitalistische systeem door structuurhervormingen uit de weg ruimen. Verder spreekt het BSP-programma zich niet uit over nationalisatie van de energiesector, terwijl de PWT uitdrukkelijk de kollektivering van deze sector eist.

Tenslotte merken we op, dat het verkiezingsprogramma van de PWT, afgezien van de typisch Waalse eisen, zeer nauw verwant is aan dat van het Vlaams Front (33).

HET VERKIEZINGSPROGRAMMA VAN HET VLAAMS FRONT IN BRABANT

Het Vlaams Front in Brabant is een verkiezingsbondgenootschap tussen de Vlaamse Democraten en de democratische richting van de Volksunie in Brabant. Het wil een « brede, open, sociaal-voortuitstrevende Vlaamse Beweging » (34). Met

deze bedoeling heeft het dan ook een programma van « een nieuw dynamisch Flamingantisme » opgesteld (35).

I. Inhoud van het verkiezingsprogramma (36).

Het Vlaams Front meent, dat alle Vlamingen die van hun arbeid leven, volwaardige medezeggenschap en beslissingsrecht in de gemeenschap moeten krijgen. Om dat te verwezenlijken streeft het Vlaams Front op alle domeinen van het gemeenschapsleven naar een volledige democratie. Een ware en volledige democratie is, volgens de partij, slechts mogelijk door federalisme en sociaal-economische structuurhervormingen.

1. FEDERALISME.

Het Vlaams Front spreekt zich nadrukkelijk uit voor het federalisme, de federale staatsvorming, waardoor Vlaanderen de kans krijgt door eigen wetten en instellingen zelfstandig en democratisch over zijn toekomst te beslissen.

De federale Grondwet van het nieuwe België zal opgesteld worden door vertegenwoordigers die democratisch door het Vlaamse en Waalse volk zijn gekozen.

Het Vlaams Front verzet zich tegen het grondwetsakkoord CVP-BSP, en is voorstander van een democratisch volksreferendum over de vraag : België, unitair of federaal ?

Voor het Vlaamse personeel in overheidsdienst moet een nieuw statuut uitgewerkt worden dat gelijke toekomstkansen voorziet, met ruime overgangsmogelijkheden, in de centrale en plaatselijke besturen van Vlaanderen, en in het federaal bestuur te Brussel.

2. BRUSSEL RIJKSGEBIED.

In een federaal België wordt Hoofdstad-Brussel democratisch Rijksgebied in dienst van Vlaanderen en Wallonië. Dit gebied zal bestaan uit de

(33) Zie: Verkiezingsprogramma van het VF, nr 3.

(34) Zie: S. VERREPT, Klarheid, in *Kijk-zelf*, 5^e jaargang, maart 1965, blz. 1.

(35) Zie: (34), *idem*.

(36) Zie: Verkiezingsprogramma, in: *Kijk-zelf*, 5^e jaargang, maart 1965, blz. 4-5.

huidige 19 gemeenten, met namen vastgelegd in de federale Grondwet. De rol van Brussel als hoofdstad van België zal door het federaal parlement bepaald worden.

In genoemd gebied zijn de inwoners óf Waal óf Vlaming. De Brusselse Vlamingen duiden in alle Vlaamse en federale gezagsorganen hun eigen vertegenwoordigers aan. De cultuurbelangen van de Vlaamse gemeenschap in Brussel zullen door Vlaanderen behartigd worden.

De negentien gemeenten worden bestuurlijk één gemaakt. Aan de verkozen Raad van Brussel Rijksgebied wordt de bevoegdheid van een provincie- en gemeentebestuur gegeven. Hierin zullen evenveel Vlamingen als Walen zetelen.

De Vlaamse wetgeving zal over het taalstatuut van de randgemeenten, die integraal tot Vlaanderen behoren, beslissen. Vlaams-Brabant krijgt zoals de overige Vlaamse provincies, zijn eigen instellingen en eigen beleid. Taalhomogene centra in Vlaams- en Waals-Brabant zullen de uitzwerping van Brussel opvangen.

3. SOCIAAL-EKONOMISCHE STRUKTUURHERVORMINGEN.

Door sociaal-ekonomische structuurhervormingen wil het Vlaams Front een ware sociale en ekonomische democratie totstandbrengen.

De sleutelsektoren van de ekonomie (electriciteit, kolen, gas, kernenergie, staalindustrie) moeten gemeenschapsbezit worden. Men moet de financiële holdings, het krediet- en het verzekeringswezen onder toezicht van het volk plaatsen.

Op landbouwgebied dient gezorgd te worden voor een betere uitrusting van de landbouwzones, goedkoper krediet voor modernisering, en landbouwkoöperaties. Door vereenvoudiging van de distributie der landbouwprodukten zal het welvaartspeil van de landbouwbevolking stijgen.

Een sociaal-ekonomisch plan zal voorzien in de ontwikkeling van de verschillende streken en bedrijfssectoren, en de ruimtelijke ordening van Vlaanderen.

De overdreven grondspekulatie moet ophouden. Door de gemeenschap moeten bouwzones afgebakend en gronden tegen democratische prijzen beschikbaar gesteld worden.

Het arbeidersbeheer en de arbeiderskontrolen zullen in de grote ondernemingen leiden tot een nieuwe verhouding arbeid-kapitaal. De bedrijfsleiding dient mede door de arbeiders aangesteld te worden.

De arbeid zal een rechtvaardiger aandeel in de verdeling van het nationaal inkomen krijgen door een meer billijke belasting van de kapitalistische winsten.

De gemeenschap moet het volledig beheer van heel de maatschappelijke zekerheid in handen krijgen, zodat dezelfde maatschappelijke zekerheid voor alle bevolkingsgroepen kan doorgevoerd worden. De gezondheidszorg, de zorg voor de gehandicapten moeten, zoals het onderwijs, door de gemeenschap volledig gedragen worden.

4. KULTURELE DEMOKRATIE.

Het Vlaams Front streeft naar een kulturele democratie in een « open » gemeenschap, waar gelovigen en vrijzinnigen eerlijk samenwerken.

Men moet alle sektoren van het onderwijs voor alle bevolkingsgroepen toegankelijk maken. Het Vlaams Front wil de herziening van de programma's, methodes en inrichting van de verschillende onderwijstakken, alsook een sociaal statuut voor de student-arbeider en de volledige kosteloosheid van het hoger onderwijs.

Op het gebied van het hoger onderwijs vraagt het Vlaams Front : volwaardige medezeggenschap van de gekozen studentenvertegenwoordigers, overheveling van de franstalige fakulteiten te Leuven naar Wallonië, volledige autonomie van de nederlandstalige afdelingen aan de universiteit te Brussel, een pluralistische universiteit te Antwerpen. Het Vlaams Front verzet zich tegen de spreiding van de kandidaturen.

Door een zelfstandig Vlaams beleid zal de kulturele integratie met Nederland verwezenlijkt worden. Bovendien zal men de verschillende vormen van volksopvoeding en vrijetijdsbesteding volwaardig kunnen uitbouwen.

5. DEMOKRATISCHE VREDESPOLITIEK.

In verband met de buitenlandse politiek wil het Vlaams Front : een zelfstandiger beleid, steun aan elk initiatief tot gehele of gedeeltelijke ontwapen-

ning, en bevordering van de internationale samenwerking; bevordering ook van de samenwerking van alle democratische en federale krachten in Europa tegen de overheersing van de trusts en de holdings, solidariteit met alle volken die strijden voor de rechten van de mens, voor zelfbestuur en sociaal-ekonomische ontwikkeling.

II. Beschouwingen.

Het Vlaams Front beschouwt zichzelf als een linkse scheurpartij van de Volksunie en verbindt met de specifiek Vlaamse eisen een programma dat zeer nauw verwant is aan dat van de linkse socialisten. Behalve voor wat betreft het federalisme en een aantal specifiek Vlaamse eisen, lijkt het verkiezingsprogramma van het VF geenszins op dat van de Volksunie.

Met betrekking tot een federaal België, heeft het VF een speciaal statuut voor Brussel en omgeving uitgewerkt, omdat het als Vlaams Front in Brabant bekommerd is om de Vlaamse belangen in Brabant.

Om een ware sociale en ekonomische democratie te verwezenlijken moeten er een aantal sociaal-ekonomische structuurhervormingen doorgevoerd worden, waarbij het aksent op de rol van de gemeenschap gelegd wordt.

In dit gedeelte van het programma komt zeer duidelijk de gelijkenis met het programma van de linkse socialisten, met name de PWT, naar voren.

HET VERKIEZINGSPROGRAMMA VAN DE KOMMUNISTISCHE PARTIJ VAN BELGIË, II (37)

I. Inhoud van het verkiezingsprogramma (38).

Het programma begint met de oproep tot solidariteit met het Vietnamese en Congolese volk, tegen het Amerikaans imperialisme en de grote geldmachten.

De partij vraagt de nationale onafhankelijkheid van België door uittreding uit de NATO, door de afschaffing van de vreemde bases en de atoom-

bewapening in België en terugtrekking van de Belgische troepen uit het buitenland. Inzake militair beleid moet men ook de legeruitgaven met 15 miljard F verminderen, de legerdienst op zes maanden brengen en het beroepsleger afschaffen. Bovendien zal men de Chinese Volksrepubliek onmiddellijk erkennen.

De unitaire burgerlijke Staat moet opgeruimd worden. Door het federalisme zal men aan het Vlaamse volk, het Waalse volk en de Brusselse bevolking het zelfbeschikkingsrecht geven.

Vervolgens wil de Kommunistische Partij de verwezenlijking van een globaal interprofessioneel eisenprogramma: 10 % loonsverhoging zonder bijkomende fiscale afhouding, 40-uren werkweek maar voor 48-uren betaald, vier weken vakantie met dubbel vakantiegeld, gelijk loon voor gelijk werk voor de vrouwen en de jongeren, vijf jaar vroeger pensioen met 75 % van de gunstigste gemiddelde bezoldiging (minimum 60.000 F tegen index 110), 10 % meer gezinstoelagen (minimum 1.100 F) en 50 % meer andere sociale vergoedingen.

Op fiscaal gebied streeft de partij naar een algemene verlaging van de direkte en indirecte fiscaliteit door belastingvrijstelling voor inkomsten onder de 55.000 F per jaar, indexatie van de fiscale barema's, en afschaffing van de samenvoeging van de inkomens der echtgenoten.

Van de volksgezondheid zal een openbare dienst gemaakt worden die gratis geneeskundige en farmaceutische zorgen verstrekt.

Met betrekking tot de democratisering van het onderwijs moet men de schoolplicht verlengen tot 18 jaar en studietoelagen en-lonen ter beschikking stellen. Door hervorming van het onderwijs dienen de arbeiderskinderen werkelijk toegang te krijgen tot de middelbare en hogere studiën, met reële gelijkheid tussen meisjes en jongens.

De partij zal de rechtvaardige eisen van de kleine boeren steunen door te strijden voor maat-

(37) Bedoeld is hier de Peking-gezinde Kommunistische Partij van België. Zij verschijnt in Vlaanderen onder de naam: Vlaamse Kommunistische Partij, in Wallonië als Parti Communiste Wallon en in Brussel als Parti Communiste de Belgique.

(38) Zie: Ons strijdprogramma voor nu, in: *De Waarheid*, Verkiezingseditie, nr 1, mei 1965.

regelen tegen de uitbuiting door trusts, alsook voor het verwezenlijken van pariteit en een echte landpacht.

Ter verdediging van de democratische vrijheden wil de Kommunistische Partij de afschaffing van de anti-stakingswetten en intrekking van het ontwerp-Servais, ontbinding en verbod van de fascistische organisaties, verovering van het recht op syndikale en politieke aktie op het bedrijf, meerderjarigheid op 18 jaar (waarbij het stemrecht), stemrecht voor de dienstplichtingen.

De Kommunistische Partij verzet zich tegen alle imperialistische aggressies (met name van Amerika), het Westduits militarisme, NATO, MLF, en de kernbedreiging. Zij wenst verbod en totale vernietiging der kernwapens.

De partij eist solidariteit met de klassen, volken en naties die voor hun bevrijding tegen het imperialisme strijden.

II. Beschouwingen.

Het verkiezingsprogramma van de Peking-gezinde Kommunistische Partij is, gezien de omvang van de partij, betrekkelijk uitgebreid.

Wanneer men de verkiezingsprogramma's van de Peking- en Moskou-gezinde Kommunistische Partij naast elkaar legt, kan men een grote gelijkenis van inhoud bespeuren. Dit geldt ondermeer inzake militair beleid, federalisme, gezondheidsdienst, onderwijs, een aantal maatregelen op sociaal gebied, enz. Wel is hierbij het programma van de Peking-gezinde KP wat uitgebreider en nauwkeuriger in haar voorstellen dan dat van de Moskou-gezinde KP.

In tegenstelling tot de Moskou-gezinde KP rept de Peking-gezinde KP met geen enkel woord over de traditionele slogans op economisch gebied, zoals « structuurhervormingen », enz. ; daarentegen stelt zij wel enige maatregelen inzake fiscaliteit voor.

Op internationaal vlak gaat de Peking-gezinde KP meer dan de Moskou-gezinde KP tekeer tegen elke imperialistische agressie, met name van Amerika.

Op te merken valt nog, dat men door middel van de verkiezingsprogramma's zeer moeilijk kan uitmaken, waar het eigenlijke verschil tussen de twee genoemde partijen ligt.

SLOTBESCHOUWINGEN

Het is onmogelijk de inhoud van en de beschouwingen over de bestudeerde verkiezingsprogramma's in enkele woorden samen te vatten. Daarom beperken we ons tot de meest opvallende elementen daaromtrent.

Bij de bestudering van het CVP-verkiezingsprogramma is vooral de brede visie opgevallen, waarmee de CVP de verschillende domeinen van het maatschappelijk leven benadert. De CVP ziet haar programma niet louter als een reeks voorstellen ; zij poogt deze voorstellen in een spiritualistische achtergrond te vatten. Hierin verschillen vooral het CVP- en BSP-programma van elkaar. De materiële voorstellen liggen doorgaans zeer dicht bijeen, maar terwijl het BSP-programma door een grotere zakelijkheid en meer materialistische inslag gekenmerkt wordt, brengt het CVP-programma haar voorstellen in een spiritualistisch kader aan.

Het BSP-programma bevat weinig opzienbare voorstellen in een geijkte, traditionele optiek. Het houdt te weinig rekening met de evolutie van de maatschappij en de bevolkingsgroeperingen in die maatschappij, enkele zaken niet te na gesproken. Om kiezers buiten het traditioneel elektoraal kluenteel aan te spreken, zou men én de inhoud én de vormgeving moeten moderniseren.

Als bijzondere punten vermelden we, dat noch in het BSP-programma, noch in het CVP-programma gesproken wordt over aktuele kwesties als de grondwetsherziening, taalpolitiek, enz. Worden deze zaken als afgedaan beschouwd ?

In het PVV-programma is het meest opvallende punt, de vrijgevigheid waarmee sociale voordelen over alle lagen van de bevolking worden uitgedeeld, zonder dat deze daarvoor belangrijke offers moeten brengen. Waar de financieringsmiddelen voor deze vrijgevigheid vandaan moeten komen, wordt in het PVV-programma wel in stijlfiguren aangegeven, maar daarmee zijn de rekeningen nog niet gemaakt. Dergelijke vrijgevigheid is vooral eigen aan oppositiepartijen, die daarmee in de realiteit toch geen rekening moeten houden. De voorstellen en formuleringen van de regeringspartijen zijn doorgaans voorzichtiger.

De Volksunie treedt bij deze verkiezingen voor het eerst met een volledig programma naar voren. Behalve haar streven naar een federale hervorming van de Staat, komt nu ook haar belangstelling voor het sociaal-ekonomisch domein tot uiting. Het verkiezingsprogramma verwijst naar een uitgebreid tienjarenplan, waarin de VU speciale aandacht besteedt aan de sociaal-ekonomische ontwikkeling van Vlaanderen.

De verkiezingsprogramma's van de Moskou- en Peking-gezinde Kommunistische Partij verschillen bijna niet van elkaar en zijn vooral gekenmerkt door telkens terugkerende slogans. Beide partijen willen een federale staatshervorming.

Afgezien van hun specifiek Vlaamse en Waalse eisen, vertonen de verkiezingsprogramma's van het Vlaams Front en van de PWT een grote verwantschap door hun links-socialistische oriëntatie. Beide programma's zijn gegrondvest op sociaal-ekonomische structuurhervormingen en federalisme.

Wat de Volksunie voor Vlaanderen is, wil het Front Wallon voor Wallonië zijn; beide partijen willen, dat de respektievelijke gemeenschappen in

een federaal systeem door eigen wetten en instellingen zelfstandig en democratisch over hun eigen toekomst kunnen beslissen.

Inzake taalpolitiek is er tussen de programma's van het FW, de PWT, het FDF en de PVV grote gelijkenis te bespeuren, ondermeer wat betreft de herziening van de taalwetgeving, de afschaffing van de wetten Gilson en Larock-Van Elslande, terugkeer van de Voerstreek naar Luik.

Het verkiezingsprogramma van het FDF is in zijn geheel gericht op de taal- en kultuurpolitiek in Brussel en omgeving; er is geen sprake van een sociaal-ekonomisch programma. Met alle mogelijke argumenten probeert het FDF de « rechten » van de Brusselse franstaligen te handhaven en uit te breiden, waarbij het zich heftig tegen de vervlaamsing van Brussel verzet.

Tenslotte wijzen wij nog op een punt dat verschillende verkiezingsprogramma's gemeenschappelijk hebben, nl. het federalisme. In alle behandelde verkiezingsprogramma's van de kleinere partijen, uitgezonderd dat van het FDF, wordt de federale hervorming van de Staat als een van de voornaamste doelstellingen geëist.

